

UPPSALA
UNIVERSITET

Vad beror framgång i familjehem på?

En kvalitativ studie om familjehems erfarenheter av
hinder och möjligheter

Sociologiska institutionen
Socionomprogrammet
Kandidatuppsats i socialt arbete
VT 2017
Författare: Jenny Håland
Handledare: Susanne Gustafsson

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att undersöka vad familjehemmen upplever för hinder och möjligheter i sitt uppdrag som familjehem. Undersökningen har genom tre frågeställningar fokuserat på vad familjehemsföräldrarna upplever som viktigt för att en placering ska fungera, vilka motgångar och svårigheter de stöter på samt vilka strategier de tillämpar för att undvika motgångar. Studiens empiriska material har samlats in genom sex kvalitativa, semistrukturerade intervjuer med familjehem från två olika kommuner. Den insamlade empirin analyserades sedan utifrån ett systemteoretiskt perspektiv. Resultatet av studien visade att hinder och möjligheter i familjehemsuppdraget ofta hängde ihop. En av de främsta framgångsfaktorerna var ett fungerande samarbete med socialtjänsten, där bra stöttning och regelbunden kontakt framträdde som det mest betydelsefulla. Detta samarbete upplevdes även vara en av de svårigheter som var mest förekommande i resultatet. Även ett fungerande ”delat föräldraskap” framträdde som en viktig del för att uppdraget skulle fungera, där de biologiska föräldrarna och familjehemmet arbetade tillsammans för att göra det så bra som möjligt för barnet. Kunde familjehemmet få till stånd ett bra samarbete med de biologiska föräldrarna visade resultatet att chansen för en lyckad placering ökade. Kontakten med de biologiska föräldrarna visade sig även vara en av de främsta svårigheterna med uppdraget då samarbetet i många fall inte fungerade och kontakten upplevdes konfliktfylld. Tidigare forskning menar att barnets problematik och svårigheter ofta är källan till att familjehem ville säga upp uppdraget. Detta stämmer inte överens med resultatet från denna studie som visar att barnets problematik sällan var upphov till en så pass stor svårighet att familjehemmen vill säga upp uppdraget. Istället var den uteblivna stöttningen från socialtjänsten samt ett icke fungerande samarbete mellan familjehemmet, socialtjänsten och de biologiska föräldrarna som ansågs som de största svårigheterna och som i resultatet antyds ibland kunna vara en så stor svårighet att familjehemmen valde att avsluta uppdraget.

Nyckelord: Familjehem, svårigheter, framgångsfaktorer

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
UPPSATSENS DISPOSITION.....	2
BAKGRUND	3
SVERIGES FAMILJEHEMSVÅRD GENOM HISTORIEN.....	3
FAMILJEHEMSVÅRD.....	4
TIDIGARE FORSKNING	5
LITTERATURSÖKNING.....	6
SVÅRIGHETER SOM FAMILJEHEMSFÖRÄLDER.....	6
<i>Sammanbrott</i>	6
<i>Brist på information och utbildning</i>	7
<i>Sociala relationer med barnets biologiska föräldrar</i>	8
<i>Bristande stöd</i>	8
<i>Bristande samarbete mellan socialtjänsten och familjehemmen</i>	9
<i>Svårigheter med bestämmanderätten</i>	9
VAD KAN BIDRA TILL ATT FAMILJEHEM LYCKAS MED UPPDRAGET.....	10
<i>Känslomässig utveckling</i>	10
<i>Familjehemmets inställning till uppdraget</i>	11
<i>Samarbete mellan familjehemmet och biologiska familjen</i>	11
<i>Gott samarbete mellan socialtjänst och familjehemmet</i>	11
SKÄL FÖR DENNA STUDIE.....	12
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	13
SYSTEMTEORI.....	13
TEORINS KOPPLING TILL STUDIEN.....	15
METOD	15
KVALITATIV METOD.....	16
VETENSKAPSTEORETISK ANSATS.....	16
URVAL.....	17
PRESENTATION AV INFORMANTER.....	17
DATAINSAMLINGSMETOD.....	18
DATABEARBETNING.....	19
ANALYSMETOD.....	20
VALIDITET OCH RELIABILITET.....	20
ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	21
RESULTAT OCH ANALYS	22
FRAMGÅNGSFAKTORER.....	22
<i>Egenskaper hos familjehemmet</i>	23
<i>Inställning till uppdraget</i>	24
<i>Delat föräldraskap</i>	27
<i>Samarbete med socialtjänsten</i>	28
MOTGÅNGAR OCH SVÅRIGHETER.....	29
<i>Otydlighet</i>	29
<i>Familjehemmets låga position</i>	30
<i>Bristande samarbete med socialtjänst</i>	32
<i>Svårigheter med samarbetet i relation till biologiska föräldrar</i>	34
<i>Bristande tillgång till fortbildning</i>	35

STRATEGIER FÖR ATT ÖVERVINNA SVÅRIGHETER	36
<i>Situationella lösningar</i>	36
<i>Socialt sammanhang</i>	37
<i>Lösningsfokuserat synsätt</i>	38
AVSLUTANDE DISKUSSION	39
SUMMERING AV RESULTAT	39
DISKUSSION AV RELATIONEN MELLAN RESULTAT OCH TIDIGARE FORSKNING	42
BETYDELSEN AV TEORIVAL	45
BETYDELSEN AV METODOLOGISKA VAL	45
SLUTKOMMENTARER OCH IMPLIKATIONER FÖR VIDARE FORSKNING	47
REFERENSLISTA	48
BILAGA 1, INFORMATIONSBRIV	51
BILAGA 2, INTERVJUGUIDE	52

Inledning

Denna studie behandlar familjehem och deras uppdrag att ta emot barn ”för stadigvarande vård och fostran” som av olika anledningar inte kan leva tillsammans med sina föräldrar. I Sverige är familjehemsplacering den heldygnsinsats som används mest (Socialstyrelsen, 2016). Detta gör att familjehemsvårdens kvalitet och utformning har en stor inverkan på många barn och ungas liv samt deras anhöriga, men även på livet i många familjehem (Höjer, 2001). Då familjehemsplacering är en samhällsinsats som ämnar hjälpa utsatta barn är det av stor vikt att familjehemmen ges de förutsättningar som krävs för att placeringen ska fungera. Ett övergripande mål med familjehemsplacering är att barnet ska få god vård samt få bästa möjliga förutsättningar till ett gott vuxenliv. Vården ska även vara trygg, säker, ändamålsmässig samt kontinuerlig (Eliasson & Wikström, 2005). Dock visar forskning och flera statliga utredningar att samhället inte lyckas leva upp till detta vilket gör att forskning, utvärderingar samt utbildning och annat stöd till familjehemmen är en viktig del i arbetet för att förbättra familjehemsvården (Socialstyrelsen, 2013, s.7).

På forskningsområdet kan man se en tendens kring att forska om sammanbrott och misslyckanden. En utredning kallad ”Vanvårdsutredningen” initierades av regeringen med avsikt att granska övergrepp och vanvård vid institutioner och familjehem. Resultatet visade att många av de intervjuade hade utsatts för övergrepp eller vanvård under tiden de var i samhällsvård på 1900-talet (SOU 2011:61). För att detta inte ska upprepas krävs det ständig översyn av familjehemmen samt fortsatt forskning för att förbättra familjehemsvården. Utredningar och forskning med fokus på misslyckanden kan förstås som ett svar på behovet att tidigt upptäcka och ifrågasätta vården, dock blir ett ensidigt fokus på familjehemsvården i sig ett hinder som står i vägen för möjligheten att utforma en fungerande familjehemsvård.

Det var under utbildningens praktikperiod jag kom i kontakt med familjehemsarbete genom att praktisera som barnhandläggare på en enhet för placering. Jag blev intresserad av ämnet och fick en första inblick i komplexiteten i familjehemsvården. Jag fick vara med i ärenden där sammanbrott skedde samt i ärenden där placeringen fungerade jättebra. Mina tankar kring vad det är som gör att placeringar å ena sidan fungerar och å andra sidan inte gör det väcktes därmed. Något jag uppmärksammade var att det diskuterades och fanns kunskap om sammanbrott, men kunskap och diskussioner om vad som kan bidra till att en placering fungerar var mindre förekommande, vilket gav mig idén till denna studie.

Efter sökning av tidigare forskning har jag sett att det finns en mindre mängd forskning om vad som leder till framgång men som inte verkar ha fått gensvar i praktiken. Det finns därmed behov av en fördjupad förståelse av hur dynamiken går till i praktiken, vad det är som hindrar kommunerna att jobba mer aktivt gentemot familjehemmen, och hur familjehemmen gör för att få tillvaron att fungera. Detta motiverar en studie som borrar djupare i problematiken för att bättre förstå såväl svårigheter som möjligheter med uppdraget som familjehem.

Syfte & frågeställningar

Syftet med studien är att beskriva familjehemsföräldrars erfarenheter och upplevelser av att vara familjehem, med ett fokus på vad som bidrar till en hållbar lyckad placering. Min avsikt är att bidra till en allsidig bild av den komplexitet som uppdraget som familjehem kan innebära.

Utifrån syftet har följande frågeställningar valts:

- Vad upplever familjehemsföräldrarna är det viktiga för en fungerande placering?
- Hur resonerar familjehemsföräldrarna kring motgångar och svårigheter med uppdraget?
- Vilka strategier tillämpas för att undvika motgångar?

Uppsatsens disposition

Studiens första del redovisar *inledning och problemformulering* för studien, vilket leder fram till *uppsatsens syfte och frågeställningar*. Därefter följer en *bakgrund* med en kort historisk beskrivning av familjehemsvården samt hur familjehemsvården ser ut idag. I avsnittet som följer presenteras relevant *tidigare forskning* för studiens syfte och frågeställningar. I följande avsnitt redovisas systemteorin som är studiens *teoretiska perspektiv*. Därefter beskrivs uppsatsens metodologiska val i *metodavsnittet*. Inledningsvis presenteras metodval och vetenskapsteoretiska utgångspunkter. Därefter redovisas urval, informanterna, datainsamling, databearbetning och analysmetod. Avslutningsvis behandlas validitet och reliabilitet samt etiska överväganden. Därefter presenteras studiens *resultat* som *analyseras* utifrån systemteorin. I det sista avsnittet förs en *avslutande diskussion* där studiens resultat diskuteras samt den valda metodens för- och nackdelar. Uppsatsen avslutas med förslag till framtida forskning.

Bakgrund

Detta avsnitt syftar till att ge en introduktion och bakgrund till familjehemsvården i Sverige. Inledningsvis introduceras läsaren till fältet genom en kort genomgång om hur familjehemsvården har förändrats genom historien. Därefter följer ett avsnitt som beskriver hur dagens familjehemsvård ser ut samt rådande lagstiftning som har relevans för studien.

Sveriges familjehemsvård genom historien

Familjehemsvård har funnits länge i Sverige fast på olika vis. Redan 1785 kom den första fosterbarnsstadgan och då var det fattigvårdsnämnder, sockenstämmor och präster som hjälpte barnen att komma till olika hem. Många barn hamnade hos familjer som inte behandlade dem väl och det var vanligt att fosterbarnen utnyttjades som arbetskraft. I början på 1900-talet började samhället reagera på fosterbarnen situation vilket gjorde att den första lagstiftningen ”Lag om fosterbarnsvård” kom till för att stärka skyddet för barnen (Fredriksson & Kakuli, 2011, s.19–20). Senare under 1920-talet utökades skyddet då den första barnavårdslagen kom till, ”Lag om samhällets barnavård”, vilket gav samhället både rätten och skyldigheten att ingripa när barn vanvårdades eller misshandlades. Man började även arbeta för att förbättra inspektionen av barnavården. År 1924 bedrevs dock barnavården i de flesta kommuner av politiker. Det dröjde ända tills 1970-talet innan barnavården sköttes av tjänstemän och så småningom av socionomer (Fredriksson & Kakuli, 2011, s.24).

Fosterbarnsvårdens mål har förändrats mycket genom historien, långt in på 1900-talet var målet att barnet skulle rota sig och växa upp i familjehemmet och oftast bröts kontakten helt med ursprungsfamiljen. I och med ökad kunskap och forskning som visade att separation mellan barn och biologiska föräldrar påverkade barnet negativt fick fosterbarnsvården en annan inriktning. På 70-talet började man fokusera på förebyggande arbete i familjer för att så långt som möjligt undvika separation och placering utanför hemmet. En annan stor skillnad i familjehemsvården är att förr var familjehem så kallade ”vanliga” familjer som mot en liten ersättning tog emot barnet. Idag kan man se att delar av familjehemsvården håller på att professionaliseras då barn och unga med svårare problematik, som förr placerades på institution, numera kan placeras i familjehem. Dessa familjehem är utbildade och arbetar mer behandlingsinriktat samt får mer betalt (Socialstyrelsen, 2013, s.14–15). Enligt lagstiftningen idag, (SFS 2001:937), definieras *familjehem* som ”ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte

bedrivs yrkesmässigt”. Vid tillkomsten av socialtjänstlagen ändrades begreppet ”fosterhem” till ”familjehem” och ”fosterbarn” till ”familjehemsplacerat barn”. I denna studie kommer familjehem samt familjehemsplacerat barn att användas, dock kan de äldre begreppen förekomma om tidigare forskning eller informanterna använder den benämningen.

Familjehemsvård

Grundtanken med familjehemsplaceringar är barns rätt att växa upp under trygga förhållanden och det är socialtjänstens ansvar att se till att barn som lever i otrygga och problematiska hemförhållanden får skydd och hjälp om det behövs (Eliasson & Wikström, 2005). Innan ett barn placeras i familjehem har ofta en rad av socialtjänstens insatser testats i hemmet då en separation mellan barn och förälder så långt det är möjligt ska undvikas. När de öppna insatserna inte räcker till kan familjehemsplacering bli aktuellt vilket är en av de vanligaste vårdformerna när det finns allvarigare problematik i barnets hem (Socialstyrelsen, 2013, s.16). När det blir aktuellt med en placering ska socialtjänsten i första hand överväga om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående till barnet, barnets bästa ska dock alltid beaktas (Prop. 2012/13:10 s. 68).

Socialnämnden ansvarar för att de familjehem, jourhem och andra enskilda hem som används för placeringar är ordentligt utredda samt är lämpliga för det specifika barn de ska ta emot (Prop. 2012/13:10 s. 69). I dagsläget finns det en hel del privata verksamheter som rekryterar och ger stöd till familjehem och placerade barn så kallade *konsulentstöttad familjehemsvård*, dock på uppdrag från kommunens socialtjänst som fortfarande har huvudansvaret (Socialstyrelsen, 2013, s.13). Ett familjehem kan ha som ovan nämnt ett *jourhemsuppdrag* vilket innebär att familjehemmet vid upprepade tillfällen under kortare tid tar emot ett barn för tillfällig vård och fostran. Det finns även flera typer av familjehem; ett familjehem kan vara ett så kallat *nätverkshem*, som är ett hem i barnets eller den unges egna nätverk, eller kan familjehemmet vara ett hem där familjehemsföräldrarna är helt okända för barnet (Eliasson & Wikström, 2005).

En familjehemsplacering kan ske med vård enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453) eller lag (SFS 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Socialtjänstlagen (SoL) betonar vikten av frivillighet och samverkan. Om ett barn måste placeras utanför det egna hemmet ska socialtjänsten om det är möjligt arbeta för återförening samt för att barn och föräldrar har kvar

kontakt under placeringen (SFS 2001:453). Om det inte går att arbeta sig fram till frivilliga lösningar kan placeringen av barnet göras med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), som är en tvångslagstiftning där socialtjänsten är den som tar över bestämmande rätten över barnet (SFS 1990:52).

Att vara familjehem är ett ansvarsfullt uppdrag där det ingår att ta hand om den dagliga vården samt ge trygghet, kärlek och omsorg till barnet. Det är av vikt att förhållandena i hemmet är goda och bidrar till att främja barnets utveckling utifrån det enskilda barnets behov och förutsättningar. Dock är det socialnämnden som har det yttersta ansvaret för att de insatser som det placerade barnet behöver genomförs. Detta gör att det är av stor vikt att ansvarsfördelningen mellan familjehemsföräldrarna och socialnämnden är tydlig (Prop. 2012/13:10 s. 70). Målet med placeringen kan skilja sig åt, det kan handla om en kortare placering där barnet sedan kan återvända till sina föräldrar eller en så kallad *uppväxtplacering* där barnet troligen kommer bo i familjehemmet hela uppväxten.

Vid placering i familjehem ska en socialsekreterare utses som har ett särskilt ansvar för kontakten med barnet under placeringen. Socialtjänsten ska även vid en placering uppföra en vårdplan och en genomförandeplan, som ska beskriva åtgärder och insatser som andra uppdragsgivare ansvarar för (SFS 2001:453). Både lagstiftningen SoL och LVU benämner att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som placerats i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende. Detta görs genom regelbundna personliga besök i hemmet där barnet vistas, enskilda samtal med barnet, samtal med dem som tagit emot barnet samt samtal med vårdnadshavarna (Prop. 2012/13:10 s. 74). Vissa barn och unga som placeras i familjehem har stora vårdbehov. Anledningen är för att familjehem alltmera används istället för institutionsvård. Detta medför att det är av särskilt vikt att familjehemsutredningarna håller en hög kvalitet när familjehemmen ska handskas med barn med svår problematik (Prop. 2012/13:10 s. 69).

Tidigare forskning

Detta avsnitt syftar till att redogöra för nuvarande forskningsläge inom familjehemsvården. Inledningsvis redovisas hur den forskning som presenterats valts ut. I det avsnitt som följer presenteras sedan tidigare forskning kopplat till studiens frågeställningar med de svårigheter som familjehemsförälder upplever samt gällande faktorer som kan indikera på framgång i

placeringen. Avslutningsvis presenteras motiveringen till att göra denna studie kopplat till tidigare forskning.

Litteratursökning

För att läsa in mig på forskningsfältet har databaser så som LIBRIS, Diva, Social Services Abstracts och Sociological Abstracts används. Forskning har även sökts genom Google Scholar och Socialstyrelsen. De sökord som använts är fosterföräldrar, familjehem, familjehemsvård, lyckad placering, lyckad familjehemsplacering, välfungerande placering, framgångsfaktorer, risk & skyddsfaktorer, strategier, sammanbrott, svårigheter, motgångar och fosterhem. För att finna internationell forskning har sökorden varit: foster home care, foster parents, foster parenthood, breakdown, placement stability och successful placement. Gällande urvalet var kravet att artiklarna skulle vara forskningsgranskade samt vara relevanta för uppsatsämnet och studiens syfte.

Svårigheter som familjehemsförälder

I detta avsnitt beskrivs de svårigheter som den utvalda tidigare forskning tar upp inom området. Inledningsvis beskrivs problematiken med sammanbrott vid placeringar.

Sammanbrott

Sammanbrott i familjehem är ett mycket vanligt problem inom de flesta länders barnomsorgssystem (Oosterman, Schuengel, Wim Slot, Bullens & Doreleijers, 2007). Störda placeringar i form av omplaceringar eller avbrott menar Vinnerljung, Sallnäs och Berlin (2014) är det största hotet mot en stabil och välfungerande vård, då det medför negativa konsekvenser för berörda parter och särskilt för barnen. Vidare visar resultatet från studien att familjehemsföräldrar som visade uppenbara tecken på missnöje med barnet eller om barnet kommunicerade ett missnöje till socialtjänsten med placeringen slutade majoriteten av placeringarna med sammanbrott. Oosterman et al. (2007) menar att familjehemsplacerade barn i starkt motiverade och vårdande familjehem upplevde mindre störningar och sammanbrott i placeringarna. Studien hävdar även att minskad eller ingen kontakt med de biologiska föräldrarna vid placeringen visade på mindre sammanbrott. Berridge och Cleavers (1987) menar att anledningarna till sammanbrott i placeringar i de flesta fall har med barnen att göra. De menar att sammanbrott främst sker när barnet som placeras är äldre eller när barnet har en svår problematik. Vidare påpekar de att matchningen i familjehemmet har

betydelse, barnet som placeras bör inte vara för nära i ålder med barnen i familjehemmet då chansen för sammanbrott ökar.

Brist på information och utbildning

Khoo och Skoog (2014) uppger att höga krav ställs på familjehemsföräldrarnas förmåga att erbjuda kärleksfulla hem för barn som kommer från svåra miljöer och som ofta har beteendeproblem. Brist på kunskap om barnets behov och otillräcklig förståelse för placeringsprocessen anses vara vanligt förekommande. Höjer (2001) tar i sin studie om familjehemsföräldrars levnadsförhållanden upp att familjehemsvårdens kvalitet är beroende av hur medlemmarna i familjehemmet förhåller sig till och anpassar sig till den förändring som det innebär att ta emot ett för dem okänt barn. Triseliotis, Borland och Hill (2000) belyser att nästan hälften av familjehemmen i studien rapporterar att deras nuvarande placeringar är svårare än vad de hade förväntat sig. Forskarna fann att en vanlig anledning att placeringen inte fungerade var att de hade en dålig relation med barnet. Resultatet från studien visade även att familjehemmen inte kände sig nog förberedda på uppdraget samt att stödet från socialtjänsten var lågt, framförallt då socialsekreterarna var otillgängliga ofta. Två andra studier belyser också att familjehemmen upplever en svårighet att förstå och navigera i välfärdssystemet samt att de får för lite hjälp och stöttning i hur det fungerar, vilket påverkar både de professionella och inblandade familjer negativt. Resultatet visade att familjehemsföräldrar i många fall inte fått tillräcklig kunskap och information för att ta hand om barnet som placerades hos dem. Familjehemsföräldrarna efterfrågade en mer detaljerad version av barnets historia för att vara införstådda på barnets bakgrund och eventuella problematik. En svår problematik hos barnet gör att familjehemsföräldrar måste vara skickliga och kompetenta vilket understryker vikten av utbildning innan uppdrag som familjehem samt fortutbildning och tillhandahållande av stödjande tjänster under pågående uppdrag (Buehler et al., 2006; Geiger et al., 2016). Vidare tog studien av Geiger et al. (2016) upp att bristen på information och kunskap inför en placering kan hindra familjehemsföräldrarna att fullt ut känna empati och ha förståelse för varför barnet beter sig på ett visst vis, vilket därmed kan resultera till att hindra en lyckad placering.

Även utbildning och mer kunskap om familjehemsuppdraget i allmänhet var något som efterfrågades av flertalet familjehemsföräldrar, främst gällande att klargöra roller, tydliggöra förväntningar på uppdraget samt målet med placeringen. Utbildning innan uppdraget som familjehem skulle även kunna bidra till att utveckla empati och lära familjehemmen om

emotionella gränser för att förhindra trauma eller resultera i utbrändhet, vilket på så sätt skulle kunna minska placeringsstörningar och förlänga den tid en familj väljer att vara familjehem (Geiger et al., 2016). En annan studie visar att familjehem som fått ta del av vidareutbildningar efter de blivit godkända som familjehem också hade större chans att fortsätta som familjehem under en lång period (Rhodes et al., 2001).

Sociala relationer med barnets biologiska föräldrar

Familjehemsföräldrarna upplever att en försvårande del i att vara familjehem var kontakten med de biologiska föräldrarna som ofta hade sina egna problem i form av missbruk eller psykisk ohälsa (Khoo & Skoog, 2014). Många familjehem kände sig oförberedda på hur de skulle hantera barnets biologiska föräldrar framförallt då socialtjänsten gett för lite information gällande vad samarbetet med de biologiska föräldrarna skulle innehålla och hur det skulle genomföras (Triseliotis et al., 2000).

Höjer (2001) hävdar att kontakten mellan barnet och barnets föräldrar och släktingar i många fall är en källa till problematik och konflikter på grund av samarbetssvårigheter och ofta olika uppfattningar om barnets uppfostran och hur vardagslivet ska se ut. Andersson (1998) menar att det finns ett samband mellan att familjehemsföräldrar och biologiska föräldrar har en konfliktfylld kontakt och avbrott i placeringen, vilket visar på vikten att få tillstånd ett bra samarbete mellan parterna för en fungerande placering. Svårigheter mellan de biologiska föräldrarna och familjehemsföräldrarna skulle kunna undvikas i många fall genom förberedande utbildning innan uppdraget samt vidareutbildningar under uppdragets gång för att bland annat lära sig att hantera dessa samarbetssvårigheter med de biologiska föräldrarna (Geiger et al., 2016; Rhodes et al., 2001).

Bristande stöd

En studie undersökte varför vissa familjehem fortsätter sitt uppdrag medans andra slutar eller går i tankarna att sluta som familjehem. Den mest förekommande anledning att inte fortsätta som familjehem var att familjehemsföräldrarna kände ett bristande stöd från socialtjänsten (Rhodes et al., 2001). Flertalet familjehem upplevde att ansvaret organisatoriskt flyttades nedåt i hierarkin till familjehemmet själva. Detta utan att den nödvändiga tillgången till professionell handledning och stöd följde. Även brist på förtroende och öppen kommunikation från socialtjänsten var något som flertalet studier tog upp som en svårighet

med uppdraget (Brown & Bednar, 2006; Buehler et al., 2006; Eliasson & Wikström, 2005). I ett flertal studier uttryckte de tillfrågade familjehemsföräldrarna ett behov av mer konsekvent stöd från socialtjänsten med fler lyhörda handläggare som kunde ge ett större känslomässigt stöd, då de upplevde brister i det regelbundna stödet från socialtjänsten (Brown & Bednar, 2006; Geiger et al., 2016; Geiger et al., 2017; Hedin, 2015; Rhodes et al., 2001). Vidare uppgav flertalet studier att bättre stöttning av familjehemmen från socialtjänsten skulle kunna bidra till fler stabila placeringar och fortsatt motivation till att vara familjehem (Buehler et al., 2006; Eliasson & Wikström, 2005; Geiger et al., 2016; Rhodes., 2001).

Bristande samarbete mellan socialtjänsten och familjehemmen

Ett flertal studier visar att det behövs ett förbättrat samarbete mellan socialtjänst och familjehemsföräldrar (Buehler et al., 2006; Eliasson & Wikström, 2005; Geiger et al., 2016; Geiger et al., 2017). Många familjehem uppgav att den dåliga kommunikationen och samarbetet med socialtjänsten var så stor att de gick i tankarna på att avsluta sitt uppdrag (Rhodes et al., 2001). Behov av förbättrad kommunikation mellan familjehemsföräldrarna och handläggaren var något som familjehemsföräldrarna uppgav var nödvändig för att få tillstånd ett bättre samarbete (Geiger et al., 2016; Geiger et al., 2017). En studie tar upp att många familjehemsföräldrar upplever att kontakten med socialtjänsten bör förbättras, dock handlar problematiken till största del på det organisatoriska planet och inte på individerna då handläggarnas arbetssituation gör att de inte kan uppfylla socialtjänstens åtaganden. För mindre kommuner är det speciellt svårt att hålla efter kraven som ökar gällande kompetens och specialisering, vilket gör att behovet av fungerande samverkan över kommungränser och mellan professions- och sektorsgränser blir större (Eliasson & Wikström, 2005). Vidare uttryckte många familjehemsföräldrar behovet av fler kvalificerade handläggare, samt fler anställda för att minska deras arbetsbörda och göra att specialister eller erfarna handläggare kan fokusera på färre men svårare fall. Ytterligare ansåg familjehemsföräldrar att det fanns ett stort behov av en förbättrad överlämningsprocess om familjehemmets handläggare byts ut. Detta för att minska att viktig information försvinner i bytet av handläggare (Geiger et al., 2017).

Svårigheter med bestämmanderätten

I flera studier tar familjehemsföräldrarna upp dilemmat med att vara en stor och viktig del i det placerade barnets liv men samtidigt inte ha något att säga till om vid beslut eller fortsatt

planering för barnets framtid (Buehler et al., 2006; Geiger et al., 2016; Geiger et al., 2017; Höjer, 2001; Rhodes et al., 2001; Vinnerljung et al., 2014). Att den bristande bestämmanderätten kan påverka familjehemsföräldrarna negativt är något som Höjer (2001) och Vinnerljung et al. (2014) tar upp i sina studier då flera familjehemsföräldrar beskriver att de känner sig maktlösa då de inte kan påverka beslut som tas kring barnet eftersom vårdnaden ofta ligger kvar hos barnens biologiska föräldrar. Detta leder till en ständigt bakomliggande oro då vårdnadshavarna till barnet kan avsluta placeringen när som helst genom att ta tillbaka sitt samtycke, då de flesta långvariga placeringar är frivilliga placeringar med stöd av socialtjänstlagen. Vidare menar Rhodes et al. (2001) och Geiger et al. (2016) att om familjehemsföräldrarna fick vara en större del av barnets framtidsplanering och känna sig mer involverade skulle tillfredställelsen med uppdraget troligen öka, vilket skulle göra att fler familjehem kanske skulle vilja fortsätta sitt uppdrag.

Vad kan bidra till att familjehem lyckas med uppdraget

I detta avsnitt presenterar tidigare forskning gällande vad som kan bidra till att familjehemsplaceringar lyckas. Det finns en mindre mängd forskning kring vad det är som gör att vissa placeringar faktiskt fungerar. Jag kommer med hjälp av några olika studier på området redovisa deras resonemang kring vilka omständigheter som kan bidra till att en placering fungerar.

Känslomässig utveckling

Geiger et al., (2016) och Höjer (2001) beskriver i sina studier att flertalet familjehemsföräldrar uppgav att empati var något som uppdraget som familjehem bidragit med och som de uppfattade som en viktig grund för att placeringen fungerat och som hjälpt dem att hantera motgångar. Familjehemsföräldrarna beskrev empati som viktig för att kunna förstå och sätta sig in i barnets traumatiska bakgrund samt förstå barnets behov utifrån dess bakgrund. Familjehemsföräldrarna uppfattade även att närvaron av empati inom sina familjer tillät dem att hantera stress och navigera svåra förhållanden på ett mer produktivt sätt. De beskrev även att de kände att de hade bättre förmåga att acceptera negativt beteende när de hade information och förståelse om det placerade barnets bakgrund (Geiger et al., 2016; Höjer, 2001). Vidare uppgav flera familjehemsföräldrar att en betydelsefull del för en välfungerande placering var att det placerade barnet kände sig fysiskt och känslomässigt tryggt i familjehemmet samt att relationen mellan barnet och familjehemsföräldrarna var god. Även att vara uthållig och upprätthålla en hoppfullhet anses vara bidragande indikatorer på en

fungerande placering (Brown & Campbell, 2007; Oke, Rostill-Brookes & Larkin, 2013). Höjer (2001) hävdade att det hade stor betydelse om familjehemsföräldrarna hade ett barnperspektiv och kunde sätta barnens behov framför sina egna behov.

Familjehemmets inställning till uppdraget

Höjer (2004) fann i sin forskning om familjehemsföräldrarnas perspektiv en indikator för en välfungerande placering, vilket var att båda familjehemsföräldrarna var med på uppdraget och att samtliga i familjen hade en positiv inställning till uppdraget. Några familjehem uppgav även att deras stabila relation till sin partner skulle kunna vara en bidragande del i att placeringarna fungerat bra. Brown och Campell (2007) beskriver i sin studie att något som kan bidra till en fungerande placering är att samtliga i familjehemmet accepterar och förstår barnets situation, samt att de får det placerade barnet att känna att hen inte blir behandlat annorlunda än de biologiska barnen.

Samarbete mellan familjehemmet och biologiska familjen

Barn i familjehemsvård har rätt att träffa sina biologiska föräldrar regelbundet. Avgörande för framgång med denna kontakt är ett fungerande samarbete mellan familjehemsföräldrar och biologiska föräldrar (Hedin, 2015). Att familjehemsföräldrar har en inkluderande inställning till biologiska föräldrar är viktigt och kan främja kontinuitet och trygghet för barnen (Andersson, 2009). Hedin (2015) menar att det är viktigt att familjehemmet är öppna och välkomnande mot de biologiska föräldrarna. En sådan öppenhet innefattar regelbunden information till de biologiska föräldrarna angående barnets vardag och en ömsesidig planering av barnets situation. Framförallt är det båda parternas engagemang för barnet som fungerar som grunden för samarbetet. Den stöttning som socialtjänsten kan erbjuda i denna process är viktig för att lyckas få till stånd ett samarbete. Höjer (2001) tar i sin studie upp att de familjehem som hade större chans att lyckas med ett bra samarbete med de biologiska föräldrarna var de som kunde tolerera attityder och värderingar som var olik deras egna. Vidare beskriver flera familjehemsföräldrar att deras förmåga att känna empati och ha förståelse för de biologiska föräldrarnas perspektiv hjälpte dem att få en bättre relation mellan dem och tillät dem att förstå de utmaningar som de biologiska föräldrarna möter (Buehler et al., 2006; Geiger et al., 2016).

Gott samarbete mellan socialtjänst och familjehemmet

Geiger et al. (2017) tar i sin studie upp att ett välfungerande samarbete med socialtjänsten kan

påverka placeringen samt familjehemmets inställning till uppdraget positivt.

Familjehemsföräldrar ansåg att de kände sig mer tillfredsställda med uppdraget om de hade en bra och tät kontakt med socialtjänsten, där socialtjänsten återkopplade ofta och gav dem viktigt information om barnet. Även att socialtjänsten hade en god stöttning för familjehemmen anser författarna till studien kunna bidra till att familjehemmet har en positiv inställning till uppdraget.

Flera familjehemsföräldrar uppgav även vikten av att känna sig uppskattade och värdefulla av handläggaren som viktigt för att bibehålla en god inställning till uppdraget. Vidare diskuterade författarna till studien vikten av att familjehemsföräldrarna fick känna sig inkluderade och som en del av teamet kring barnet som en bidragande del till att familjehem hade en positiv inställning till uppdraget (Geiger et al., 2017). Några familjehemsföräldrar uttryckte att förståelse för hinder som de yrkesverksamma stöter på inom familjevårdssystemet är en viktig del. Vilket för deras del bidrog till att de kunde ha förståelse för att kommunikationen och återkopplingen ibland var mycket bristfällig från handläggaren (Geiger et al., 2016).

Sinclair och Wilson (2003) kom i sin studie fram till att framgång i placeringar berodde på tre aspekter i placeringen. Första aspekten var att barnet ville bli placerat, andra aspekten angick familjehemmets egenskaper där resultatet från studien visade att kärleksfulla familjehemsföräldrar med ett starkt barnperspektiv var framgångsrika. Den tredje aspekten var ett bra samspel mellan familjehemsförälder och barn. Resultatet från studien betonar att ett fungerande samspel är det som främst har betydelse. De menar även att det är av stor vikt att uppmärksamma barnens åsikter samt vid en eventuell konflikt att familjehemmet får stöttning och hjälp tidigt för att förhindra en negativ utveckling.

Skäl för denna studie

Även om den ovan nämnda tidigare forskningen diskuterar svårigheter och möjligheter för familjehem i sina uppdrag, är ämnet fortsatt aktuellt då kunskapen som forskningen bidrar med inte verkar ha implementerats i verkligheten. Den mesta tidigare forskningen behandlade svårigheter och sammanbrott, medan framgång i familjehem fanns en mindre mängd forskning om. Ytterligare en observation var att den mesta forskningen utgick från socialtjänsten, det placerade barnet eller de biologiska föräldrarna. Därför är det aktuellt att i denna studie intervjuar familjehemsföräldrar för att lyfta fram den kunskap de besitter gällande

hur de arbetar och vad som kan ha gjort att placeringarna fungerat. Dock är det av vikt att i denna studie lyfta fram svårigheter och motgångar med uppdraget då en ensidig syn på antingen hinder eller möjligheter blir förenklande och riskerar att snedvrída resultatet. I följande avsnitt presenteras studiens teori.

Teoretiska utgångspunkter

Följande avsnitt syftar till att redogöra för studiens valda teori. Avsnittet inleds med en presentation av systemteori som ligger till grund för studien, med ett fokus på att definiera viktiga begrepp inom teorin. Därefter presenteras motiveringen och teorins koppling till studien.

Systemteori

Till denna uppsats har systemteori valts som teoretiskt perspektiv för att beskriva den påverkan system har på olika nivåer i familjehem. Systemteori har sitt ursprung i den generella systemteori som Ludwig von Bertalanffy (1968) utvecklade med utgångspunkt från biologins område. Teorin har sedan vidareutvecklats inom sociologin av Talcott Parsons och Niklas Luhmann vilket har medfört att systemteorin blivit tillämpbar även inom sociologi och socialt arbete. Inom socialt arbete är systemteori inriktade på sociala system så som grupper, familjer, samhällen, sociala mål samt relationer (Payne, 2008, s.213). Systemteori handlar om att se världen i helheter, sammanhang och mönster där varje del dels står för sig själv men även ses som en pusselbit i verkligheten (Öquist, 1992). Det finns två generella kriterier inom systemteorin som måste vara uppfyllda för att en enhet ska betraktas som ett system, dels att man kan uppfatta en tydlig skillnad i hur individerna inom enheten samspelar med varandra jämfört med hur de samspelar med enheter utanför systemet samt att samspelet pågår under en viss tidsperiod (Payne, 2008). Sociala system så som familj som är det system som kommer beröras i denna uppsats, kan vara svåra att avgränsa. Därför menar Schojdt & Egeland (1994) att det är en fördel att använda sig av en dynamisk definition som bygger på interaktionen mellan personerna. På så vis kan en dynamisk definition av en familj inkludera exempelvis en vän eller en mormor som har en central roll i familjens system. Varje system innehåller en mängd *subsystem*. Till exempel är familjen ett system som innehåller en mängd subsystem då föräldrarna skapar ett och barnen ett annat då vardera subsystem har sina regler och sitt sätt att kommunicera (Schojdt & Egeland, 1994, s.48-50).

Systemteorin utgår från att varje individ påverkas samt påverkar alla system den är en del av, medlemmarna i ett system påverkar varandra vilket gör att en förändring eller händelse som berör en individ i systemet får konsekvenser för samtliga i familjen (Öquist, 1992). Varje system och individ i systemet är även del i ett *suprasystem*, som är ett större system bestående av flera system som har vissa saker gemensamt så som en arbetsplats, skolan eller en förening (Schojdt & Egeland, 1994, s.49). Det centrala i systemteorin är att systemen påverkas av olika processer, där *inflöde* är energi som tillförs till systemet, *genomflöde* handlar om hur energin används i systemet och *utflöde* om hur energin som kommer från systemet påverkar ett annat system (Payne, 2008, s.214). Ett system utsätts för energi i form av olika påfrestningar vilket kallas för *stressande livsfaktorer* (Payne, 2008, s.213). Det är av vikt att systemet trots stressande livsfaktorer och in- och utflöde kan behålla systemets jämvikt och inte förändra systemets grundläggande natur. Sociala system så som familjehem kan innehålla *synergi* som betyder att systemen kan skapa egen energi för att bibehålla sig själva. Människor som samspelar i en parrelation stimulerar ofta varandra för att stärka relationen vilket i sin tur stärker paret. Om systemet inte klarar av att skapa synergi måste de hämta energi utifrån (Payne, 2008, s.214–215).

Ytterligare begrepp inom systemteorin är *differentiering* som handlar om en föreställning om att systemet blir mer komplext i och med att fler komponenter tillkommer över tid (Payne, 2008, s.214). *Systemförnuft* är ett begrepp som handlar om att synsätt, uppfattningar eller handlingar blir meningsfulla i ett visst systemsammanhang. För att ett socialt system ska kunna betrakta sig självt måste det enskilda systemet utveckla en form av systemkod som bidrar med att systemet kan förhålla sig till sig själv och sin omgivning. Man kan beskriva det som att systemförnuft handlar om hur sociala system uppfattar sig själva och sin värld (Moe, 1996, s.72). Systemförnuftet stämmer av med andras uppfattningar om vad som är förnuftigt eller ej för att därefter bilda sig en egen uppfattning. Utan systemförnuft kan inte handlingskraft inom systemet utvecklas (Moe, 1996, s.69). Med detta begrepp förstår vi att varje system har sin egen verklighetsbild, men varje system står också i ett visst beroendeförhållande till andra system vilket är förhållanden som systemet inte kan bestämma över (Moe, 1996, s.100). *Systemförnuft* blir aktuellt i uppsatsen då samtliga system som kommer behandlas i denna studie (biologiska familjen, barnet, familjehemmet och socialtjänsten) står i beroendeförhållanden till varandra på olika vis.

Komplexitet är centralt inom systemteorin då systemen behöver hantera detta både internt och i förhållande till omvärlden genom att reducera komplexiteten så att systemet får

handlingskraft. Sociala system existerar genom kommunikation och är därmed också förknippat med konflikter (Moe, 1996, s.125). De flesta konflikter är kortvariga medan en del kan utvecklas till stora konflikter som tar energi från andra system och som i värsta fall kan leda till sammanbrott i systemet. Det som gör att vissa konflikter stannar och vissa expanderar har att göra med om konflikten kan hejdas eller inte. Vissa konflikter klarar systemet själv och vissa behöver systemet hjälp utifrån för att klara (Moe, 1996, 133–134). Ett system behöver även sätta upp gränser för hur många relationer det kan tåla innan det bryter samman, vilket beror på systemets förmåga att utveckla nya och mer avancerade relationer. Systemets gräns befinner sig där systemet inte klarar av mer relationer och fylls med för mycket kommunikation att systemet bryter samman (Moe, 1996, s.44).

Teorins koppling till studien

En beskrivning av hur olika system samverkar med varandra på ett komplext sätt bidrar till förståelse av hur individer samspelar med varandra. Systemteorin kan kopplas till studien då familjehemmet och det placerade barnet är en del i flera olika system. Min tolkning är att familjehem kan ses som ett dynamiskt system där medlemmarnas sätt att se på sig själv och varandra inom systemet kan förändras över tid beroende på vad som händer runt systemet eller inom systemet. De som ingår i systemet är de som familjehemmet upplever som viktiga personer för dem själva och barnen i systemet. Min motivering till att använda mig av systemteori för att besvara studiens syfte och frågeställningar är framförallt att den ger möjlighet att beskriva dynamiken mellan hinder och möjligheter. Detta då systemteorin fokuserar på kopplingar och resurser samt hur dessa kan fungera på ett effektivt sätt vilket antas vara behjälpligt för denna studie.

Metod

I följande avsnitt redogörs för hur studien har genomförts gällande den metod som ligger till grund för studien. Därefter presenteras studiens vetenskapsteoretiska ansats, urval samt datainsamlingsmetod. Vidare presenteras studiens tillvägagångssätt, en kort presentation av informanterna samt databearbetning och studiens analysmetod. Avslutningsvis förs en diskussion kring validitet och reliabilitet samt de etiska ställningstaganden som beaktades.

Kvalitativ metod

Studien fokuserar på informanternas upplevelser och erfarenheter av att vara familjehem, vilket motiverar valet av en kvalitativ ansats då det kännetecknas av ett inifrån perspektiv som bidrar med djupare kunskap om fenomenet (Padgett, 2008 s.15). Padgett (2008) menar vidare att metoden är lämplig att använda sig av när studien undersöker ett ämne som kan vara av känslig karaktär. Detta stämmer väl överens med vad denna studie ämnar undersöka, då syftet är att beskriva familjehemsföräldrars erfarenheter och upplevelser av att vara familjehem genom att se till både hinder och möjligheter. En svårighet inom kvalitativ forskning är att som forskare behålla objektiviteten samtidigt som man ska studera fenomenet ur ett inifrån perspektiv (Padgett, 2008, s. 21). Därför är det viktigt att som forskare medvetandegöra ens eventuella bakgrund och förförståelse på området som skulle kunna påverka ens syn på materialet. Dock kan man inte undvika att påverkas av sin förförståelse och syn på fenomenet men en medvetenhet om hur detta kan påverka studien bidrar till bättre förutsättningar för studien. Författarens förförståelse kom från en termins praktik på socialtjänsten där jag arbetade med placerade barn och även med familjehemmen. Även den tidigare forskning som använts har bidragit till en viss förförståelse. Denna förförståelse var jag medveten om under processen och försökte i största möjliga mån frångå den under intervjuerna för att minska påverkan på resultatet.

Vetenskapsteoretisk ansats

Det vetenskapsteoretiska ansats för denna studie var hermeneutik. Det centrala i hermeneutiken är att tolka innebörden samt förstå och förmedla upplevelser av olika fenomen (Ödman, 2007). Gadamer (i Ödman, 2007) uppger att språket har en väsentlig del i hermeneutiken. Det är genom språket och en öppenhet för att låta texten tala istället för att granska den som betraktaren kan uppnå förståelse i det man studerar (Ödman, 2007, s. 29). Vidare beskriver Heidegger i (Ödman, 2007) att hermeneutiken alltid studerar något utifrån aspekter och att det inte existerar någon objektiv tolkning av det vi kallar verkligheten, då vi aldrig kan ställa oss utanför oss själva och komma ifrån våra egna föreställningar och tolkningar när vi studerar verkligheten (Ödman, 2007, s. 26). Howell (2013, s. 163) belyser även att det inte finns en sann tolkning av det studerande, utan tolkningen växer fram genom en kombination av förförståelsen och den nya erfarenheten som uppkommer under processen vilket leder till ny förståelse av fenomenet.

En hermeneutisk ansats i denna studie var behjälplig för att uppnå en förståelse och tolkning av familjehemmens berättelser, vilket även var syftet med studien. Genomgående genom processen var fokus på familjehemmens berättelser, med en hermeneutisk ansats i beaktandet för att förmedla familjehemmen syn. De tolkningar som sedan gjordes utifrån materialet gjordes med förståelse att författaren aldrig kan vara helt objektiv, vilket gjorde att jag försökte vara medveten om min förförståelse och hur den kan komma att påverka hur materialet tolkas.

Urval

För att finna informanter till studien kontaktades enhetschefer och familjehemssekreterare på flera socialförvaltningar. Två familjehemssekreterare från olika kommuner förmedlade sedan kontakt till fem familjehem som stämde bra överens med mina urvalskriterier, vilket var att personen skulle ha ett pågående uppdrag eller ha haft ett tidigare uppdrag som familjehem samt ha erfarenhet av minst en relativt långvarig placering med ett minimum på två år. Familjehemsföräldern skulle även ha erfarenhet av minst en välfungerande och stabil placering för att medverka i studien. Utöver det kontaktades ett familjehem som författaren läst en artikel om, som beskrev deras erfarenheter av att vara familjehem, vilket verkade stämma bra överens med urvalskriterierna.

Familjehemmen kontaktades sedan via telefon, mejl eller brev och vissa av familjehemmen kontaktade mig efter att ha fått kontaktuppgifter från familjehemssekreteraren. Samtalen inleddes med att familjehemmen fick en presentation av uppsatsens inriktning i stort och dess syfte. Till de familjehem som sedan ville medverka i studien skickades ett informationsbrev ut (se bilaga 1) för ytterligare information om studien och intervjun. Då det är fördelaktigt att intervjuerna sker i en miljö där informanten känner sig trygg och vågar öppna sig fick informanterna själva bestämma plats för intervjun (Padgett, 2008, s 107). Fyra av intervjuerna skedde i familjehemmens hem och två intervjuer skedde på en allmän plats. Intervjuerna pågick mellan 1–2 timmar och spelades in med mobiltelefonens röstinspelarfunktion efter samtycke från informanten.

Presentation av informanter

De intervjuade informanterna var mellan 30–60 år gamla och flertalet bodde i ett hus på landet. Samtliga av familjehemmen hade alla minst ett placerat barn boende hos sig i nuläget.

Hur många placeringar familjehemmen hade haft varierade från en familj som endast hade haft en familjehemsplacering till familjehem som hade haft över 40 familjehemsplaceringar. Familjerna hade varit familjehem mellan 4 år till uppemot 30 år. Flertalet av familjerna hade börjat som stöd- eller kontaktfamilj innan de blev jourhem och sedan till sist familjehem. De flesta av familjehemmen arbetar på uppdrag av kommunen, men flera av familjehemmen hade erfarenhet av att arbeta för konsulentstödda företag. I de flesta av familjehemmen var en av familjehemsföräldrarna hemma på heltid.

Datainsamlingsmetod

Sex semistrukturerade intervjuer genomfördes under april 2017 med familjehemsföräldrar. Valet av semistrukturerade intervjuer gjordes då det är en fördelaktig intervjuform för att komma åt informanternas erfarenheter och upplevelser (Padgett, 2008, s.103). Intervjun utgick från en intervjuguide (se bilaga 2) som inkluderade fyra olika teman (Padgett, 2008, s.106), vilket var uppdraget som familjehem, möjligheter, svårigheter/utmaningar samt erfarenheter av uppdraget. Varje tema var kopplat till potentiella frågor som användes som stöd under intervjun. Under intervjuerna anpassades frågorna samt ordningsföljden utifrån vad som kom upp under intervjun. Detta bidrog till att skapa flyt i intervjuerna, framförallt genom att intervjupersonen tilläts att prata fritt (Kvale & Brinkmann, 2014, s.166). Efter första intervjun reviderades intervjuguiden till viss del, vissa frågor skrevs om eller togs bort då jag uppmärksammade att de var otydliga eller svåra att förstå. Något som Howell (2013, s.198) tar upp är att det krävs mer kunskap från forskaren sida för att lyckas göra bra semistrukturerade intervjuer än vad det behövs vid exempelvis en strukturerad intervju där man håller sig till frågorna man utformat. Under intervjuernas gång blev det lättare att ställa relevanta följdfrågor och kunskap från tidigare intervjuer kunde användas i de senare intervjuerna.

Den semistrukturerade intervjumetoden bidrog till flexibilitet och möjlighet till fördjupning då fokus låg på informantens berättelse kring intervjuguidens teman, vilket gav möjlighet till följdfrågor och fördjupning i de delar som främst var av intresse för studien (Padgett, 2008, s.106). Följdfrågor gav informanten möjlighet att utveckla sitt resonemang och bidrog till djupare förståelse för informantens upplevelser och känslor. Hade en strukturerad intervju istället använts, där man inte kan vara lika flexibel, ser jag en stor risk att intressanta delar skulle ha missats. Det kan även vara olämpligt att använda sig av strukturerade intervjuer när

man som i detta fall berörde områden som i vissa fall framkallade starka känslor. För att bidra till ett öppet och tryggt samtalsklimat där informanten kände sig trygg med att dela med sig av sina erfarenheter försökte jag som intervjuare ge ett avslappnat intryck, visa intresse, ställa följdfrågor och uppmuntra till en fördjupad berättelse (Kvale & Brinkmann, 2014, s.170).

I tre av intervjuerna deltog båda familjehemsföräldrarna och i de tre andra intervjuerna deltog endast en av familjehemsföräldrarna. Detta var inget som var bestämt på förhand, utan det var upp till informanterna att välja hur de ville ha det. Att det i hälften av intervjuerna deltog två personer kan dels ha berikat intervjun då samtalet upplevdes mer avslappnat och det bidrog även till att familjehemsföräldrarna kunde hjälpa varandra att komma på händelser eller fylla i när den andra tappade tråden samt att de kunde belysa frågorna med olika perspektiv. Å andra sidan kunde intervjuerna med två personer även utgöra ett hinder när en person i intervjun tog mer plats eller avbröt den andra. Intervjuer med två personer resulterade även till längre intervjuer än planerat.

Databearbetning

För att transformera de muntliga intervjusamtalen till skriftlig text transkriberades samtliga intervjuer ordagrant (Kvale & Brinkmann, 2014, s.221). Transkribering är en tolkande process där muntligt tal omformas till skriftligt språk vilket bygger på en rad bedömningar och beslut. På vilket sätt transkriberingen ska göras beror på syftet med undersökningen (Kvale & Brinkmann, 2014, s.223). Då denna studie syftar till att förmedla familjehemmens upplevelser och erfarenheter ligger fokus i det transkriberade materialet på att förmedla deras berättelse och känsla. Transkriberingen av intervjuerna gick till på så vis att samtliga intervjuer transkriberades ordagrant vilket innebar att grammatiska fel eller upprepningar inte redigerades. Även icke-verbala uttryck så som exempelvis suckande, skrattande och längre pauser noterades. De citat som sedan valdes ut till resultatdelen redigerades till en mer läsvänlig text genom att onödiga ord och upprepningar togs bort samt viss typ av talspråk skrevs om till skriftspråk, dock utan att innehållets förändras. Även namn eller annan känslig information togs bort ur citaten. Det transkriberade materialet gjorde det sedan möjligt att i nästa led genomföra analysen som behandlas nedan.

Analysmetod

En tematisk tolkande analysmetod har tillämpats för att analysera materialet. Tematisk analys är en metod för att identifiera, analysera och rapportera mönster och teman inom datamaterialet. Metoden anses lämplig inom kvalitativ forskning då den möjliggör förståelse för det komplexa data som kvalitativ forskning medför (Braun & Clarke, 2006).

Analysmetoden tillämpades inledningsvis genom att jag noggrant bekantade mig med datamaterialet, vilket Braun och Clarke (2006) beskriver är första delen i analysmetoden. Varje intervju lästes var för sig för att kunna bilda en uppfattning om vad intervjun förmedlade. En sammanfattning av varje intervju gjordes därefter som innefattade det som uppfattades ha mest betydelse för studiens syfte. Därefter lästes varje intervju igenom på nytt och materialet reducerades genom att jag först angav preliminära koder och kategorier samt hur de kunde höra ihop. För detta ändamål tillämpade jag olika färger, genom att markera de delar i materialet som hörde ihop med en och samma färg. Därefter granskade jag de olika textbitarna som markerats med respektive färg. Detta ledde till att vissa justeringar blev nödvändiga. När jag sedan sammanförde de textbitar som hörde ihop och satte namn på dem, identifierades teman utifrån de likheter som framträdde i textmaterialet. I nästa steg sattes vissa av temana samman och andra togs bort som föll utanför studiens syfte. Därefter namngavs temana och underteman utformades utifrån att det uppkom flera aspekter som hörde till samma tema, detta presenteras i resultatavsnittet.

Valet av en tematisk analysmetod gjordes då det är en bra metod för att strukturera materialet i olika teman och på så vis få en lättare överblick över det viktigaste i materialet för att därmed kunna sammanfatta och tolka resultatet. Under processen beaktades förhållningssätten som beskrivs nedan.

Validitet och reliabilitet

Validitet och reliabilitet är två begrepp som använts under genomförandet av studien och en diskussion kring dessa begrepp har förts för att diskutera studiens kvalitet. *Validitet* betonar giltigheten och avser huruvida studien undersöker vad den påstås undersöka (Kvale & Brinkmann, 2014, s.296). Brinkman och Kvale (2014, s.301) betonar att i en intervjustudie bör man inte sträva efter den objektiva ”sanningen”, utan man bör fokusera på intervjupersonernas subjektiva uppfattning av verkligheten. Detta är av vikt i denna studie då studien ämnar undersöka just informanternas upplevelser och erfarenheter, vilket därmed

motiverar att deras subjektiva verklighet är av intresse. Vidare för att uppnå validitet har metodvalen övervägts för att se till att metodvalen är rimliga för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Även intervjuguiden konstruerades utifrån studiens syfte och frågeställningar för att bidra till att undersöka det som ämnades undersökas. Intervjuguiden med sina utformade teman bidrog till att alla informanter beskrivit sina upplevelser och erfarenheter kring samtliga teman, samtidigt som de fått utrymme att fritt uttrycka sig inom ämnet.

Reliabilitet i sin tur behandlar studiens tillförlitlighet (Kvale & Brinkmann, 2014, s.295). Det finns flera faktorer som kan påverka utfallet för en forskningsintervju. Resultatet i studien kan exempelvis påverkas av forskaren själv, hur intervjuerna genomförs eller av miljön där intervjun genomförs. I denna studie kan författarens förförståelse ha påverkat hur materialet tolkades och analyserades. För att uppnå reliabilitet och stärka tillförlitligheten av studien gjordes en genomgående beskrivning av studiens metodval och tillvägagångssätt i samtliga steg i forskningsprocessen. Detta har uppfyllts genom att metodvalen som gjorts har motiverats och redogjorts för samt genom en beskrivning av hur analysprocessen gick till. Vidare för att stärka tillförlitligheten i studien innehöll intervjuguiden inte några ledande frågor (Kvale & Brinkmann, 2014, s.214). Jag var vaksam på att undvika just detta då jag läst att ledande frågor kan bidra till att äventyra reliabiliteten i en studie. Även att samma tillvägagångssätt använts under samtliga intervjuer, i detta fall att intervjuerna spelades in och transkriberats på samma sätt kan anses stärka studiens reliabilitet.

Etiska överväganden

Denna studie har tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer inom humanistiskt samhällsvetenskaplig forskning. Vetenskapsrådet utgår från fyra grundläggande huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet uppfylldes dels genom att informanterna redan vid telefonkontakt eller mejlkontakt informerades om studiens syfte samt genom informationsbrevet som skickades ut till informanterna. Informationsbrevet innehöll information gällande studien, syftet, frivilligheten att medverka samt att de kunde avbryta medverkan när som helst under studiens gång. Vidare under intervjuerna klargjordes syftet ytterligare en gång för att försäkra att informanterna uppfattat vad studien ämnar undersöka. *Samtyckeskravet* uppfylldes genom att informanterna i samband med intervjun fick skriva på en samtyckesblankett. Detta för att

försäkra att de uppfattat studiens syfte och att de kunde avbryta när som helst samt att endast forskaren skulle ha tillgång till materialet från intervjuerna (Vetenskapsrådet, 2002).

Konfidentialitetskravet menar att uppgifter om deltagarna i undersökningen ska förvaras på ett sätt så att obehöriga inte kan ta del av dem samt att informanternas personuppgifter inte ska röjas i studien (Vetenskapsrådet, 2002). I studien uppfylldes detta genom att endast författaren till studien hade tillgång till det insamlade materialet, som förvarades på en lösenordskyddad dator. Intervjupersonerna avidentifierades i de delar som användes i studien gällande privata uppgifter som namn och platser, för att på så sätt tillförsäkra informanterna konfidentialitet. Då jag tog hjälp av familjehemssekreterare för att finna familjehem till studien fanns en chans att familjehemssekreterarna kände igen berättelser eller citat och kan koppla det till familjehemmen. Detta är dock svårt att undvika men i och med att det endast finns en övergripande beskrivning av familjehemmen i studien samt att citaten inte visar vilket familjehem som säger vad minskar risken. Det sista huvudkravet som är *nyttjandekravet* har uppfyllts då de insamlade uppgifterna om enskilda individer endast används för forskningens syfte och kommer att raderas efter studiens slutförts (Vetenskapsrådet, 2002). Slutligen med anledning av att intervjuerna innefattat mycket personliga och privata berättelser har jag varit uppmärksam på vilken information som kan och bör tas med, med observation på vad som har relevans för studien. Vidare kommer studiens resultat att presenteras.

Resultat och analys

I följande del kommer resultaten av de sex intervjuerna med familjehemmen att presenteras. Det insamlade materialet har analyserats med hjälp av den tematiska analysen vilket ledde mig fram till tre huvudteman; *framgångsfaktorer*, *motgångar och svårigheter* samt *strategier för att övervinna svårigheter*. Inom varje tema finns ett antal underteman som presenteras under respektive tema. Undersökningens resultat analyseras med hjälp av systemteori. Nedan presenteras första temat i resultatet.

Framgångsfaktorer

Familjehemmen berättar om ett flertal faktorer som de anser har betydelse för att en placering ska fungera. Familjehemmens berättelser har under detta tema antagit fyra underteman;

egenskaper hos familjehemmet, inställning till uppdraget, delat föräldraskap samt samarbete med socialtjänsten.

Egenskaper hos familjehemmet

Egenskaper som familjehemmen själva har och som de uttrycker har betydelse för att kunna vara ett bra familjehem är: kärlek, visa känslor, envishet, självförtroende, samsyn hos familjehemsföräldrarna samt en stabil och långvarig relation.

Att man som familjehem kan ge barnet obegränsad kärlek och visa att man bryr sig menar familjehemsföräldrarna är viktigt för att kunna knyta känslomässiga band till varandra och få en bra relation. Tidigare forskning antyder också att känslomässig trygghet och en bra relation mellan barnet och familjehemsföräldrarna är en betydelsefull del för att få till stånd en välfungerande placering (Oke et al., 2013; Brown & Campbell, 2007). På motsvarande sätt som när egna barn flyttar hemifrån nämner familjehemmen den oro som kan följa av att barnet kan komma att försvinna ur deras liv vid en omplacering eller hemflytt.

Familjehemmen uttrycker att de försöker bortse från den oron och istället fokusera på att ge barnet all den kärlek och trygghet de kan under tiden barnet bor hos dem. Att kunna sätta barnets behov och vad som är bäst för barnet före sig själv och sina egna känslor är något som familjehemmen också menar är av vikt för att placeringen ska fungera bra. Höjer (2001) betonar också vikten av ett barnperspektiv och hävdar att familjehemsföräldrar som sätter barnens behov framför sina egna har stor betydelse. Många familjehem uttrycker att det är tungt och känslösamt när ett barn som blivit en naturlig del av familjen måste lämna familjehemmet. Detta är något som är en del i att vara familjehem och som man måste kunna acceptera och ha förståelse för. Vidare nämner samtliga familjehem att förmågan att kunna uttrycka och visa känslor är en betydande egenskap som familjehemsföräldrarna behöver ha för att en placering ska fungera. Ett av familjehemmen beskriver vikten av att visa känslor i citatet nedan;

Visa alla känslor och var inte rädd för att bli arg eller gråta och var inte rädd för att visa underkastelser. Det är jätte viktigt att visa allt, har man inte alla dom resurserna och kan man inte säga ifrån så ska du inte vara familjehem.

Att vara ärlig med sina känslor och våga uppvisa sina svaga sidor kan bidra till att barnet lättare knyter an till familjehemsföräldern. Flera familjehem berättade att barn de haft

placerade hos sig upplevt en trygghet att familjehemsföräldrarna visat känslor och vissa barn har till och med antytt att det varit något positivt när familjehemsföräldrarna blivit upprörda då detta visat att de bryr sig om de placerade barnen. Ytterligare en egenskap som flera familjehem uttrycker som betydande för ett fungerande uppdrag är att vara envis. Det kan bidra till att familjehemmet inte ger upp uppdraget när det blir jobbigt utan den starka viljan att slutföra uppdraget trots problem hjälper familjehemmen att fortsätta framåt. Att som familjehem ha ett bra självförtroende var något som också framkom ur resultatet som en av de viktiga faktorerna för att en placering ska fungera. Inom systemteorin hävdar Moe (1996) att självförtroende hör ihop med systemförnuft, ett familjehem med ett starkt systemförnuft bidrar till att stärka stabiliteten i systemet. Så som jag tolkar det kan det till exempel handla om att enskilda medlemmar förhåller sig dynamiskt genom att tillåta sig att se på sig själva och varandra på ett sätt i en situation och samtidigt lite annorlunda i ett annat sammanhang. Utan systemförnuftet kan inte handlingskraft utvecklas vilket stämmer bra överens med att familjehemmen behöver självförtroende då det bidrar med att de kan hitta på egna lösningar, vara mer trygga i sin position samt ställa krav på socialtjänsten om det behövs.

Något som också framkom i intervjuerna var att relationen mellan familjehemsföräldrarna har en stor betydelse för hur familjehemmet fungerar. Inom systemteorin belyser Payne (2008) att varje system innehåller en mängd subsystem där familjehemsföräldrarna utgör *ett* då de har sitt sätt att kommunicera. Att få samtliga subsystemet inom systemet att fungera kan ses som ett önskvärt mål utifrån att samtliga delar inom systemet påverkar varandra (Payne, 2008). Skulle relationen och samspelet mellan familjehemsföräldrarna fungera dåligt medför det sannolikt att hela familjen påverkas negativt. Familjehemmen i studien påpekade att en långvarig och stabil relation med sin partner har varit positivt för uppdraget då det medför att de känner varandra utan och innan och vet hur den andra personen fungerar. En stabil relation till sin partner menar även Höjer (2004) har en bidragande del i att placeringen fungerar. Även att ha liknande åsikter och en samsyn i uppdraget underlättar då det bidrar till mindre konflikter i uppdraget.

Inställning till uppdraget

Samtliga familjehem framförde att intresse och en vilja att hjälpa barn som en viktig grundläggande faktor för att vara familjehem. Flera familjehem beskriver vikten av att känna för de här barnen och hur viktigt det är att knyta an till det specifika barnet. Ett exempel på hur ett familjehem uttrycker sig gällande detta följer nedan;

Man måste först och främst känna för de här barnen, sen tar det olika lång tid innan man har fått den riktiga känslan för barnet naturligtvis och det beror på ålder och att man är olika och sådär men det tror jag är det första man liksom måste klara av, annars e det ingen idé att ens tänka på de att ta hand om andras barn.

Familjehemsföräldrar måste kunna ta hand om andras barn och kunna känslomässigt knyta an för att placeringen ska fungera. Det krävs även att familjehemsföräldrarna är engagerade och tycker uppdraget som familjehem är roligt och givande. Flera familjehem tar även upp att det krävs att samtliga i familjen har en positiv inställning och tycker det är roligt att andra barn ska placeras i familjen, vilket även Höjer (2004) fann i sin studie vara en indikator för en välfungerande placering. Flera familjehem beskriver att de ser på barnets svårigheter eller problematik som en utmaning, inte som ett hinder eller problem. En sådan inställning kan även bidra positivt till uppdraget. Vidare uttryckte familjehemmen i studien att de biologiska barnen och andra placerade barn i familjen måste få vara delaktiga i beslutet om att ta emot ett barn för att det ska fungera. Ett familjehem beskriver i citatet nedan hur det gått till i deras familj när ett barn eventuellt ska bli familjehemsplacerat i familjen;

De har ofta kommit till oss som jour och sen har vi kommit fram till hela familjen om vi skulle kunna tänka oss att barnet får vara kvar. Det är deras hem allihopa och i synnerhet våra egna barn så klart, men alla har lika stor rätt att säga vad de tycker och ofta säger de att det spelar ingen roll och det är bra för då är det ju rätt och då har vi kunnat säga att vi kan tänka oss att den här kan få stanna kvar.

Att hela familjen är med på placeringen verkar familjehemmen vara överens om att det är viktigt, och menar att om barnen som bor i familjen inte är med på det kommer placeringen inte fungera. Vidare menar många familjehemsföräldrar att det placerade barnets ålder måste passa in i förhållande till de andra barnen i familjen. Flera familjehem har erfarenhet av placeringar som inte fungerat då barnens åldrar har varit för nära varandra, vilket ofta har resulterat i avundsjuka och konkurrens mellan barnen. Efter att ha erfårit detta är familjehemmen noga med att åldrarna på barnen stämmer överens för att uppdraget ska ha så bra förutsättningar som möjligt från början. Berridge och Cleavers (1987) påpekar också att matchningen vad gäller ålder har betydelse. En för nära ålder mellan det placerade barnet och barnen i familjehemmet anses öka risken för sammanbrott. Flera familjehem i studien som hade biologiska barn boende i hemmet under uppdrag som familjehem tog även upp att en viktig del för att placeringen ska fungera och hela familjekonstellationen ska flyta på var att alla barn i familjen behandlades på samma sätt genom att inte göra någon skillnad på de

biologiska barnen och de placerade barnen utan att behandla alla barn likadant. Detta är något som antyds i tidigare forskning bidra till en fungerande placering (Brown & Campell, 2007). Flera av familjehemmen har haft många barn boende hos sig samtidigt, dels sina biologiska barn, placerade barn och även kontaktbarn periodvis. Ett av familjehemmen beskriver nedan hur deras familj har sett ut;

Det har bott väldigt många barn här. Vi har haft kontaktbarn också som har ingått här och dom har blivit kompisar med dom som bott här. Sen att ungarna känner att det är många som har liknande situation som dom själva. Jag har sett exempel där man tar in ett barn och där de biologiska barnen i familjen behandlades på ett speciellt sätt och fosterbarnet på ett, det blir så utan att fosterföräldrarna tänker på det och då hamnar dom utanför.

En fördel med att vara en stor familj är att det troligtvis bidrar till att skapa en gemenskap mellan barnen och att placerade barn får se att det finns andra som har samma problematik är sannolikt gynnsamt för barnets utveckling och mående. Att ha flera familjehemsplacerade barn kan även bidra till att de kan vara som ett stöd för varandra, då de är i någorlunda samma situation och har en förståelse för varandra. Gällande inställning till uppdraget menar familjehemmen att de ser på uppdragen som livslånga. I och med att familjehemmen och de placerade barnen skapar en relation till varandra uttrycker familjehemmen att det är inget som avslutas bara för att uppdraget är slut utan ofta handlar det om en livslång kontakt om barnet själv vill ha fortsatt kontakt. Ett familjehem beskriver det som följande;

Det är stort framförallt. När man får ett litet barn såhär då får man en liten ersättning för en viss tid och sen ”våra barn” inte alla men många blir ju kvar på nått sätt i bekantskapen, så att det blir en jättefamilj av alltihopa. Det är ju så man vill ha det, det skulle inte funka om man bara skulle klippa av bandet.

Att vara familjehem är inte bara ett uppdrag under en viss tid utan det handlar ofta om livslånga kontakter vilket man som familjehem måste vara inställd på och tycka är en positiv del av arbetet. Det placerade barnet blir en naturlig del av familjen vilket medför att varken familjehemmet eller barnet i många fall inte vill avbryta kontakten när uppdraget slutförts. Att ha den inställningen som familjehem är troligtvis mycket positivt för barnen. Skulle familjehemmen endast se på uppdragen som just uppdrag som avslutas när ersättningen slutar skulle det troligtvis leda till många sårade familjehemsplacerade barn. Trots att ersättningen inte tycks vara ett viktigt incitament för familjehemmen då de inte gör detta för att tjäna pengar, var ersättningsnivån något som många familjehem var missnöjda med. Dock skiljde sig åsikterna åt då några av familjehemmen tyckte att ersättningen var rimlig, medan andra

familjehem uttryckte att ersättningen var alldeles för låg för det arbete som läggs ned och de känslomässiga svårigheter de utsätts för. Detta skulle kunna förstås som att ekonomisk ersättning kan ses som en del i inflödet till familjehemssystemet inom systemteorin (Payne, 2008). Uppfattar familjehemmen sig ha en rimlig ersättning för det arbete de utför är det troligt att det bidrar till positivt inflöde av energi till systemet. En höjd ersättning kan troligtvis därmed uppfattas som en sorts erkännande och uppmuntran för familjehemmen från socialtjänstens sida.

Delat föräldraskap

Ett ämne som berördes i samtliga intervjuer var samarbetet med barnets biologiska föräldrar och nätverk. Samtliga familjehem ansåg att samarbetet mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna hade en betydande del i hur uppdraget fungerade. Även i tidigare forskning ansåg man att ett fungerande samarbete är avgörande för framgång (Hedin, 2015; Andersson, 2009; Höjer, 2001; Buehler et al., 2006). Familjehemmen i studien anser att det finns två betydande parametrar som gör att en placering fungerar; ”det första är att barnet själv har en önskan om att bli placerad eller åtminstone inte är emot det, den andra är att de biologiska föräldrarna är med på tåget, att de vill att barnet ska placeras eller åtminstone inte motsätter sig”. Ett annat familjehem betonar också vikten av att kontakten mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna och andra anhöriga till barnet fungerar;

Det som är det viktiga för oss fosterföräldrar det är ju just den där kontakten, att får man en bra relation med fosterbarnets föräldrar eller anhöriga. Det är då det blir, tycker jag som bäst. Men det går ju inte alltid, så är det faktiskt. Men får man då som i ett ärende där fick vi ju inte pappan med oss i början men han accepterade oss tillslut.

Det handlar inte om att de biologiska föräldrarna och familjehemmen ska tycka om varandra utan att de kan acceptera varandra. De biologiska föräldrarna har en viktig del i placeringen då de är ett av de mest betydelsefulla systemen runt familjehemmet och barnet. Då samtliga system påverkar varandra är det av vikt att samarbetet mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna fungerar för att placeringen ska fungera. Inom systemteorin kan man se på samarbetet mellan parterna i termer av olika energier. Det är bra för samarbetet om inflödet, dvs den energi som tillförs systemet är positiv då det bidrar till en god energi i systemet. Det är även av vikt att utflödet, den energi som kommer från familjehemmet är god då det kan hjälpa de biologiska föräldrarna till ett bättre samarbete (Payne, 2008).

Familjehemmen berättar att samarbetet fungerat som bäst när de biologiska föräldrarna har

förmåga att sätta barnets bästa före sig själva. Ett familjehem beskriver en biologisk mamma som uttryckte till barnet att hon nu har två mammor, vilket jag hävdar kan ses som ett empiriskt exempel på vad dynamiken familjesystem kan betyda i praktiken. Det vill säga jag tänker mig flera samtida sätt att se, vilket skulle kunna höra ihop med de olika systemens systemförnuft som löper mer eller mindre sida med sida och kan såväl utmana som komplettera varandra.

Samarbete med socialtjänsten

Ytterligare en framgångsfaktor som samtliga familjehem tar upp som en viktig del för att placeringen ska fungera är att det finns ett bra samarbete mellan socialtjänsten och familjehemmet. De faktorer som familjehemmen upplever som viktiga för ett få till ett bra samarbete är regelbunden kontakt, stöttning, kunniga socialsekreterare, transparens, tydlighet och engagerade samt prestigelösa socialsekreterare. Tidigare forskning visar att ett välfungerande samarbete med socialtjänsten påverkar familjehemmets inställning till uppdraget positivt, något som även framkom i denna studie (Geiger et al., 2017).

Familjehemmen anser att när de har haft kunniga socialsekreterare har samarbetet fungerat som bäst då de upplevt att de i större omfattning har kunnat se till familjehemmets enskilda behov och lagt upp samarbetet efter det samt vågat säga ifrån och ställa krav i uppdraget som gynnat placeringen. Upplever familjehemmet socialsekreteraren som kunnig finns det troligtvis en större chans att familjehemmet känner tilltro till socialtjänsten. Någorlunda regelbundet återkommande kontakt betonas också som viktigt. Personliga besök har sina fördelar, men även kontakt genom telefon och epost hålls fram som viktigt. Familjehemmen upplevde sig mer sedda och det öppnade även upp möjligheten att även kunna bolla mindre problem. En regelbunden kontakt kan bidra till att mindre problem inte utvecklas till stora problem då detta redan kunde diskuteras i ett tidigt stadium. Tidigare forskning benämner också att familjehemsföräldrarna kände sig mer tillfredsställda med uppdraget om de hade en bra och tät kontakt med socialtjänsten, där socialtjänsten återkopplade och gav dem information om barnet regelbundet (Geiger et al., 2017).

Det är regelbundenheten i kontakten med handläggaren som helst ska ha lång erfarenhet som tycks skapa trygga relationer. Ett bra samarbete mellan socialtjänsten och familjehemmet kan tolkas som att det inflöde som skett i form av energi till familjesystemet har varit i form av positiv energi vilket bidrar till ett fungerande samarbete. Inflöde beskrivs inom systemteorin

som den energi som flödar in i systemet (Payne, 2008). Familjehem som haft placeringar med ett konsulentstöttat företag mellan socialtjänsten och sig uttryckte att samarbetet ofta fungerat bättre. Främst menar familjehemmen att samarbetet fungerade bättre då kontakten från handläggaren från det konsulentstöttade företaget var mycket mer omfattande och vardaglig, vilket bidragit till att familjehemmen känt sig tryggare.

Motgångar och svårigheter

Under detta tema presenteras de motgångar och svårigheter som familjehemmen upplever att de stöter på i uppdragen som familjehem. De underteman som antagits är; *otydlighet, familjehemmets låga position, bristande samarbete med socialtjänst, svårigheter med samarbetet i relation till biologiska föräldrar och bristande tillgång till fortbildning.*

Otydlighet

En svårighet som familjehemmen upplever är att de får alldeles för lite information innan ett uppdrag vilket gör att startsträckan blir längre och familjehemmen upplever att de inte riktigt vet vad de ger sig in på. Detta skapar tvivel och onödiga svårigheter som hade kunnat undvikas. Tidigare forskning tar också upp att otillräcklig information innan samt under uppdraget är en framstående svårighet som påverkar familjehemmen negativt (Buehler et al., 2006; Geiger et al., 2016). Familjehem i studien upplever att socialtjänsten många gånger inte beskrivit ungdomen på ett rättvisande sätt;

Jag har många gånger varit besviken på socialtjänsten som beskrivit en ungdom som lite små skavankig men lätt att tycka om, och det är ungefär som en bilförsäljare som skulle slå på ens huvud och säga den går som en klocka. Dom måste sälja ut dom här barnen snabbt för dom vet inte vart dom ska göra av dom, och det gör att det inte alltid blir som man har tänkt sig och då måste man som familjehem dra i handbromsen och säga vi klarar inte det här efter sex åtta månader då det är för svårt.

Socialtjänsten behöver bli bättre på att ge nödvändig information och bakgrund om barnet så att familjehemmen får chans att själva bedöma om de klarar av den problematik som barnet har för att undvika sammanbrott i placeringen. Familjehemmen beskriver att bristen på information inför ett uppdrag bidragit med att de känt sig väldigt utelämnade många gånger och en svårighet att förstå barnets problematik har ofta uppenbarats. Ett av familjehemmen uppger dock att hon inte velat veta så mycket då hon hellre velat bilda sig sin egen uppfattning om barnet, och för mycket information om barnet ansåg hon kunde vara hämmande för det fortsatta arbetet. Andra familjehem menar att de behöver få information om

vad som hänt barnet tidigare för att kunna förstå varför barnet beter sig på ett visst sätt. En situation uppstod i ett av familjehemmen som troligtvis hade kunnat undvikas om de fått rätt information från början om barnet som placerats hos dem;

Vi har ju haft barn här där vi fick reda på noll och ingenting från socialtjänsten, där det visade sig sen att barnet hade utsatt grannbarn för sexuella övergrepp. Det kunde ju inte socialen berätta för det visste ju inte dom men det fanns annat i ärendet som dom hade kunnat berätta för oss och då hade det kanske kunnat uppdagats tidigare eller avstyras helt och hållet om vi hade fått mer insyn i ärendet.

Citatet ovan har jag tolkat som uttryck för att familjehemmen inte får nödvändig information om barnet. Utifrån ett systemteoretiskt perspektiv kan detta ses som att något har täppt till inflödet av information och därmed även inflödet av energi till familjesystemet.

Familjehemmen saknar i många fall information från socialtjänsten gällande barnet och detta är familjehemmen ofta beroende av för att kunna förstå barnet och dess beteende (Payne, 2008). Tidigare forskning beskriver även att familjehem hade bättre förmåga att acceptera negativt beteende när de hade information om barnet (Geiger et al., 2016; Höjer, 2001). Även avsaknaden av mer tydlighet gällande vad uppdraget som familjehem går ut på och vad som ingår i uppdraget med det specifika barnet var något som flera familjehem tog upp. Nedan beskriver ett familjehem att det borde vara ganska lätt att ordna;

Man borde få nästan som en handbok det här förväntar vi oss, vi går ju in i det här visst vi får ersättning för det men ibland känns det som att man inte har tydliga regler. Det borde vara ganska enkelt att skriva en kravspecifikation, att nu är det här en SoL-placering, det innebär det här, att det här umgänget måste ske och det här förväntar vi oss av dig.

Att tydlighet och mer information är en svårighet som familjehemmen möter är påtagligt då samtliga tar upp det. Även brist på kunskap vad gäller vad man som familjehem har rätt till var något som flera familjehem tog upp. Ett familjehem berättar att det var så mycket de inte visste deras första år som familjehem att de inte upplevde att de saknade något. Efter arton år som familjehem upplever ett av familjehemmen att hon fortfarande inte hade kunskap om vilka dokument hon ska ha och vilka som är viktiga då hon inte fått information om grunderna och hur dessa förändrats över tid.

Familjehemmets låga position

En återkommande svårighet som uppkommit i intervjuerna är familjehemmets låga position. Familjehemmen upplever en svårighet att förhålla sig till att de trots att de är en stor del i barnets liv inte har mycket att säga till om när beslut kring barnet fattas. Flertalet studier tar

upp detta som ett stort dilemma familjehemsföräldrar brottas med (Rhodes et al., 2001; Geiger et al., 2017; Buehler et al., 2006; Höjer, 2001; Vinnerljung et al., 2014).

Familjehemmen i materialet ger uttryck för en påtaglig frustration över att socialtjänsten inte lyssnar mer på deras idéer och möjligheten att reflektera över barnets situation då de lever nära barnet och ser hur barnet mår. Den bristande beslutsmakten påverkar familjehemsföräldrarna negativt då de riskerar att känna sig maktlösa när det gäller utformningen av beslut kring barnet (Höjer, 2001; Vinnerljung et al., 2014). Detta kan bidra till en ständig oro som riskerar att dränera familjehemsföräldrarna på nödvändig energi, att inte kunna påverka beslut som de anser felaktiga.

Ett familjehem berättar om en händelse när de upplevde stor frustration när socialtjänsten inte lyssnade på dem. Socialtjänsten beslutade att umgängen med barnets biologiska nätverk skulle öka, trots att familjehemmet uttryckt att barnet inte skulle må bra av det. Barnet uppvisade försämrat mående efter det utökade umgänget och familjehemmet upplevde att socialtjänsten inte lyssnade på dem då umgänget fortsatte i samma utsträckning. Att socialtjänsten är mer lyhörd i situationer som dessa är av stor vikt då familjehemmet ofta sitter inne på mer information och kunskap om det specifika barnet. Ett annat familjehem tar upp att deras låga position gör att det är lätt att köra över dem.

Vi väntade i nästan två år på att socialtjänsten skulle göra dom här sakerna, och tillslut så var vi tvungna att vika ner oss för pojken var placerad hos oss i två år bara som jour vilket inte är okej och socialtjänsten kunde inte leverera det vi hade krävt så vi var tvungna att låta det gå för han var ju redan en av oss, men det är ju lite grann att dom spelar på våra känslor.

Som familjehemmet i citatet ovan nämner att socialtjänsten spelar på familjehemmens känslor är det flera av familjehemmen som upplevt. Detta skulle kunna ha med att familjehemssystemet är underordnat socialtjänsten, då familjehemmet arbetar på uppdrag av socialtjänsten bidrar det till att socialtjänsten också sitter på makten. Man skulle kunna se detta som att familjehem och socialtjänsten är en del i en sorts systemhierarki där familjehemmen står lägre än socialtjänsten. Detta skulle även kunna kopplas till systemens systemförnuft då familjehemmet som lever med barnet skapar sig en relation till barnet som därmed blir viktigare för dem än att följa den så kallade ”regelboken” för hur det ska gå till (Moe, 1996). Detta kan göra att familjehem precis som ovan går med på att ta hand om barnet trots att socialtjänsten inte lyckats uppfylla de krav som familjehemmet satte upp från början.

Bristande samarbete med socialtjänst

Ett tema som alla familjehem berör är de svårigheter som följer med brister i socialtjänsten, där bristande stöttning är det som familjehemmen nämner som den främsta svårigheten. Tidigare forskning visar att bristande stöd är den mest förekommande anledningen att inte fortsätta som familjehem (Rhodes et al., 2001). Att vara familjehem är komplext då de måste förhålla sig till flera system så som socialtjänsten och den biologiska familjen där det finns stor risk för konflikt. Familjehemmen i studien berättar om olika svårigheter som de utsätts för som försvårar uppdraget. Dessa svårigheter kan ses som att de utsätts för energi i form av påfrestningar som inom systemteorin benämns stressande livsfaktorer som gör att systemet dräneras bit för bit på energi om påfrestningarna fortsätter. Detta kan medföra att familjehemmet behöver extra stöttning utifrån för att klara av påfrestningarna på systemet. Enligt systemteorin hävdas det att det finns en gräns för hur mycket ett system klarar av i form av negativa relationer och kommunikation. När den gränsen överskrids är det viktigt att socialtjänsten finns där och kan stötta och avlasta familjehemmet för att avstyra motgångar och sammanbrott i placeringar sker (Payne, 2008).

Den främsta svårigheten anser familjehemmen är kontakten med de biologiska föräldrarna som ofta kan vara konfliktfylld och svår att handskas med. I dessa situationer upplever familjehemmen ofta att socialtjänsten uteblivit med stöd vilket gjort att de fått hantera mycket själva. Familjehemmen uttrycker även att när socialtjänsten väl kommer in och stöttar har det ofta gått så långt att det är försent att laga situationen. Flera familjehem upplever också en avsaknad av stöttning och ett bristande samarbete gällande umgänget med barnets biologiska familj. När familjehemmen varit tveksamma och oroliga för barnets umgänge med den biologiska familjen upplever familjehemmen att socialtjänsten inte funnits där, vilket beskrivs i citatet nedan;

Ska vi verkligen utsätta honom för det, ja men händer det nånting så är det bara att åka därifrån, ah det är så dags då om pojkvännen drar fram en kniv. Han var beväpnad när vi var där, så han var ingen trevlig människa och försåg väl henne med droger och var drogpåverkad också. Så tar man med ett barn in i den miljön, där tycker jag att man hade kunnat få bättre stöd från socialtjänsten. Att är det så borde vi vänta med umgänget och framförallt att hon ska träffa honom själv och inte med en våldsam pojkvän, det tyckte jag var lite otäck.

Familjehemmen berättar att de upplevt otrygga umgängen och lämnats själva i att hantera ibland hotfulla eller påverkade föräldrar. Familjehemmen bör inte ansvara för umgängen själva om föräldrarna är påverkade eller hotfulla, då borde socialtjänsten finnas med i bilden.

Ska familjehemmen klara av dessa situationer själva krävs det att de får utbildning samt stöttning då de oftast inte är vana att hantera människor med exempelvis missbruk eller psykiska problem.

Andra delar som familjehemmen upplever brister i samarbetet med socialtjänsten är kommunikation och förtroende, vilket även tidigare forskning benämner bidragit till familjehemmets upplevelse av att lämnas ensamma i uppdraget (Eliasson & Wikström, 2005; Brown & Bednar, 2006). Familjehemmen uttrycker ett missnöje med den ofta sporadiska kontakt som handläggaren bistår med. Även svårigheter att få tag på handläggaren är något som familjehemmen nämner, vilket har lett till att vissa familjehem inte hör av sig längre om de har något problem utan försöker reda ut det själva. Många familjehem beskriver även att personalbrist och de ständiga bytena av handläggare på socialtjänsten orsakar osäkerhet i uppdraget och därmed ofta problem med samarbetet. Att byta handläggare allt för ofta skapar frustration och missnöje hos familjehem då de så fort de fått förtroende för en ny handläggare måste byta och därmed börjar processen om på nytt. Familjehemmen berövas på så vis den potentiella upplevelsen av trygghet och stöd från socialtjänsten.

Flera familjehem uttrycker även att de upplevt en kunskapsbrist hos socialtjänsten som ofta handlar om att handläggare med för lite erfarenhet ska hantera ett alldeles för tungt ärende. Det finns även antydningar i materialet om att socialtjänsten inte lär av sina misstag och upprepar samma misstag om och om igen. Familjehemmen uttrycker en avsaknad av nytänkande och långsiktighet för barnen i placeringarna. Detta kan troligtvis bottna i att socialtjänsten och familjehemmet ser på uppdraget på olika vis. Familjehem har troligtvis en starkare emotionell syn på uppdraget medan socialtjänsten har en mer formell syn samt är mer begränsad då de måste utgå från organisationens ramar samt lagstiftningen. I och med att de är olika system med olika uppgifter medför detta att de kan se på samma situation på skilda sätt. Inom systemteorin benämns detta som att system har olika systemförnuft och därmed olika synvinklar (Moe, 1996). Även inom ett system kan dynamiken mellan medlemmarna i bästa fall generera variation och nyanserade sätt att se och uppfatta en specifik situation. När inte det är fallet riskerar endast en synvinkel att bli gällande, vilket kan vara anledningen till att familjehemmen upplever att socialtjänsten ”fortsätter att springa rakt in i väggen” som ett familjehem uttryckte det. Socialtjänsten å sin sida kan samtidigt tycka att det som sker är rationellt och detta då utifrån en delvis annorlunda uppfattning av situationen. Eftersom systemen är beroende av varandra och då ett samspel behövs för att placeringen ska fungera,

är det av vikt att systemen förstår och ges tillgång till varandras gränser och ramar, exempelvis behöver familjehemmet ha förståelse för att socialtjänsten handlar utifrån juridiska normer, inte utifrån känslor vilket kan medföra vissa begränsningar och vice versa.

Svårigheter med samarbetet i relation till biologiska föräldrar

Att det uppstår problematik och svårigheter i relationen och i samarbete mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna nämns i samtliga intervjuer. Tidigare studier tar upp att det finns ett samband mellan att familjehemsföräldrar och de biologiska föräldrarna har en konfliktfylld kontakt och sammanbrott i placeringen (Andersson, 1998; Geiger et al., 2016). De konflikter som uppstår mellan parterna behöver dock inte handla om brist på kommunikation där lösningen är att uppmuntra till samtalsutbyte, utan kan även handla om att parterna förstår men inte accepterar. Konflikter kan fort få en ”vi-känsla” där systemet utvecklar detta inom sitt egna systemförnuft vilket kan göra att utomstående kan ha svårt att förstå sig på detta. En del konflikter som inte reds ut kan eskalera och anta mer omfattande form som riskerar att ta energi från de andra systemen och som i värsta fall kan leda till sammanbrott. Det som gör att vissa konflikter avstannar och andra växer har att göra med om konflikten hejdas på något vis. Vissa konflikter klarar systemet själv av att hantera medan andra konflikter kan systemet behöver hjälp utifrån för att klara (Moe, 1996).

Familjehemmen i studien beskriver vidare att det varit mycket jobbigt i de placeringar där den biologiska familjen aldrig accepterade dem eller placeringen och motarbetat dem, vilket medför en negativ påverkan på barnet. Ett av familjehemmen berättar att de blivit anklagade av de biologiska föräldrarna för att ha misskött och misshandlat barnet, vilket ledde till att familjehemmet ifrågasattes och var tvungen att utredas. I de situationer när en biologisk förälder inte accepterar placeringen och därmed i vissa fall uppger falska anklagelser, kan det bidra till att socialtjänsten måste utreda den anklagelsen. Detta kan vara mycket påfrestande för familjehemmen att behöva ifrågasättas och utredas.

Vidare är det många av familjehemmen som uttrycker svårigheter med barnets umgänge med de biologiska föräldrarna. Familjehemmen berättar att ett umgänge med föräldrarna kan förstöra i flera veckor framöver. Att umgängen ska fortsätta trots att barnet uppvisar dåligt mående av umgänget är det flera familjehem som ifrågasätter. Ytterligare en svårighet med umgängen med de biologiska föräldrarna uppger flera familjehem är att hantera barnets besvikelse när föräldern inte dyker upp på umgängestillfället.

Bristande tillgång till fortbildning

Vikten av utbildning och kunskap för att göra ett bra arbete som familjehem är något som samtliga familjehem uppger. Några av familjehemmen uttrycker att de fått alldeles för lite utbildning, och några familjehem uppger att de gått kurser men för sent då utbildning borde ges innan påbörjan av sitt första uppdrag. Ett familjehem beskriver varför det är viktigt;

Att gå kurser är viktigt att man får göra, och att man får träffa andra familjehem på kurserna har varit viktigt. Psykologikurser har varit bra och att lära sig om droger är bra för dom flesta familjehem.

Samtliga familjehem som gått utbildning och kurser håller fram fördelar och vinster med det. Ett familjehem uppger dock att det varit skillnad kring utbudet av kurser beroende på kommun, vilket beskrivs i citatet nedan;

När vi flyttade till en större kommun då började vi få gå på kurser. Man får känslan av att det är dom stora kommunerna med mycket resurser som kan erbjuda kursverksamhet och allt möjligt sånt, vilket har varit kanon.

Att gå kurser kan bidra till en trygghet och ge en inblick i vad arbetet som familjehem handlar om samt ge verktyg för hur man ska agera i vissa situationer. Tidigare forskning hävdar också att utbildning och mer kunskap till familjehemmen är positivt för familjehemmen då det kan bidra med att tydliggöra uppdraget, klargöra roller samt mål med placeringen (Geiger et al., 2016). Även erfarenhetsutbyte att träffa andra familjehem på dessa kurser betonades som lärorikt, då det gav en möjlighet att knyta kontakter och samtala med personer i samma situation. Detta kan tolkas utifrån systemteorin som berikande för familjehemmen då de troligen fylls på med positiv yttre energi från de andra familjehemmen (Payne, 2008).

Vidare är det flera familjehem som lyfter att barnen som placeras hos dem ofta har stor problematik och ibland flera diagnoser, vilket familjehemmen uttrycker att de inte är rustade för att hantera. Familjehemmen berättar att de ofta har fått lära sig själva hur barn med olika diagnoser fungerar vilket medfört att de stött på hinder och problematik som hade kunnat undvikas om de hade fått kunskap och utbildning från början. Tidigare forskning benämner även att barnens ofta svåra problematik eller traumatiska bakgrund gör att familjehemsföräldrarna måste vara skickliga och kompetenta vilket understryker vikten av utbildning innan uppdrag som familjehem samt fortutbildning och tillhandahållande av

stödande tjänster under pågående uppdrag som familjehem (Buehler et al., 2006; Geiger et al., 2016). I dagsläget placeras barn i familjehem som tidigare placerades på institutioner vilket gör att de barn som idag placeras i familjehem ofta har omfattande problematik och dubbeldiagnoser (Prop. 2012/13:10 s. 69), vilket ytterligare motiverar vikten av att familjehemmen ges tillgång till utbildning för att klara av att ta hand om dessa barn.

Flera familjehem berättar att de en gång om året blev bjudna på en helg tillsammans med andra familjehem från kommunen med föreläsningar och annat roligt. Det finns ett utbrett missnöje med att kommunen tagit bort detta tillfälle som samtliga betonar att de uppskattat mycket. Familjehemmen efterfrågar snarare fler insatser och tillfällen som öppnar för kommunikation mellan socialtjänst och familjehem samt utbildning än färre. Detta tyder på att socialtjänsten med ganska små medel så som att anordna event eller utbildningar kan bidra till en mer positiv inställning hos familjehemmen. Kopplat till systemteorin kan man se detta som att socialtjänsten genom att hjälpa familjehemmen med positivt inflöde av energi till systemet, troligen kan bidra till att färre familjehem säger upp sig (Payne, 2008).

Strategier för att övervinna svårigheter

Ett annat ämne som varit återkommande i intervjuerna är familjehemmens lösningsorienterade sätt att tänka för att komma på strategier för att lösa de svårigheter som uppstått under uppdragets gång. De underteman som uppstått är; *situationella lösningar*, *socialt sammanhang* och *lösningsfokuserat synsätt*.

Situationella lösningar

Något som framkommer i flera familjehem är vikten av att familjehemmet anpassar och hittar lösningar som passar det specifika barnet. Samtidigt som familjehemmen betonar att rutiner och regler i familjen är viktigt för att det ska fungera. Att som familjehem ta emot ett barn kan utifrån systemteorin benämnas som differentiering och systemteorin utgår från att systemet blir mer komplext då en ny individ och relation tillkommer vilket påverkar samtliga inom systemet. För att systemet ska kunna bibehålla sin balans krävs det att familjehemmet kan anpassa sig och förhålla sig till det nya förhållandet (Payne, 2008). Familjehemmen i studien har en grundstruktur och olika regler som samtliga i systemet måste förhålla sig till. Familjehemmen betonar dock vikten av att se till det individuella barnets behov och att anpassa reglerna och rutinerna efter barnet.

Ett familjehem berättar att de ”låter barnet växa in i de regler som de har i familjehemmet” och i början av en placering får barnet fortsätta med sina vanor och tidigare regler en period för att få tid att anpassa sig till den nya situationen i dennes egen takt. Vidare belyser flera familjehem att regler och gränssättning även är ett sätt att visa att de bryr sig om barnen. Även om flera av familjehemmen betonar att barnen själva ofta inte tycker att det är att visa att man bryr sig i början av en placering;

Det hör man ju jättemånga att det är ingen som har brytt sig och jag har fått gått som jag velat. Kommer man hem sent här så blir dom galna. Det är jätteviktigt att reagera, att dom känner att dom betyder nått dit dom kommer det är jätteviktigt, för ofta kanske dom inte har betytt nått där dom har varit, de har bara varit problem eller jobbigt.

Flera familjehem berättar att barnen gett uttryck för motstånd mot de regler och rutiner familjehemmet satt upp för dem då dessa setts som onödiga, över tid har barnen upplevt en trygghet i att det finns regler att förhålla sig till och att vuxna reagerar om dessa inte följs. Att vara konsekvent anser familjehemmen har varit en fungerande strategi då det bidragit till tydlighet och ett lugn för barnet då de är medvetna om hur familjehemmet reagerar om de gör si eller så. Samtliga familjehemsföräldrar tar upp att man som familjehem måste vara flexibel och påhittig för att hitta lösningar som passar för just det barnet och att det är då man kan vinna framgång i placeringen.

Socialt sammanhang

Flertalet familjehem beskriver att ett tidigt mål i placeringen som ökar chanserna till att placeringen ska fungera är att få in barnet tidigt i något socialt sammanhang. Ett familjehem beskriver att de i alla placeringar försökte få barnet att börja i skolan och börja på någon aktivitet så tidigt som möjligt efter att de placerats hos dem. Familjehemmet beskriver i citatet nedan varför det är viktigt;

Jag och min man har det som mål i varenda placering. Att dom ska in i skolan och in i någon typ av idrottsverksamhet eller vad som helst. För att få ett sammanhang som inte har med deras situation att göra, där dom kan få en positiv identitet och där de blir uppskattad och får en annan roll än den familjehemsplacerade ungen.

Att göra som detta familjehem och hjälpa barnet att komma in i ett socialt sammanhang och få känna gemenskap redan tidigt i placeringen är det flera familjehem som tar upp som en metod de använder sig av, vilket troligtvis är mycket positivt för barnen. Utifrån systemteorin kan man säga att familjehemmet tar hjälp av större system runt dem så kallade suprasystemet där

exempelvis skola eller föreningsliv ingår. Detta kan ses som en form av ”hjälpssystem” som familjehemmen använder sig av för att på så sätt stärka barnet (Schojdt & Egeland, 1994).

Lösningsfokuserat synsätt

Familjehemmen har genomgående haft en inställning att de kan lösa det mesta på egen hand. Familjehemmen berättar att kommunikation med sin partner har varit en viktig del som gjort att de kommit fram till lösningar hur de ska hantera ett problem eller en konflikt som uppstått. Detta bidrar till att familjehemmen kan lösa problematiken utan socialtjänstens hjälp. Utifrån systemteorin skulle detta kunna tolkas som att familjehemsföräldrar med ett bra samspel och en välfungerande kommunikation kan bidra till att skapa egen energi inom systemet såkallad synergi (Payne, 2008). Detta kan bidra till att systemet i större mån kan bibehålla systemet utan så mycket stöttning utifrån. Vidare betonar Moe (1996) att kommunikation har en central roll inom systemteorin. Då det är genom kommunikation sociala system får liv och det är genom kommunikation familjehemsföräldrarna i detta fall bestämmer hur saker och ting ska uppfattas. Ett bra samspel mellan paret kan därmed utveckla kommunikationen och kommunikationen kan i sin tur utveckla handling. Familjesystemet har som tidigare även nämnts ett systemförnuft som ger mening till det som sker genom att reducera komplexiteten för att det som sker ska få en form och bli hanterbara för systemet. Ett kunnigt och erfaret familjehem kan man säga har ett starkare systemförnuft vilket medför en positiv effekt på uppdraget, då det troligtvis bidrar till att familjehemmet tror mer på sig själva och har lättare att komma på egna lösningar för problem som uppstått. Ett starkt systemförnuft kan även bidra till större handlingskraft vilket dessutom är gynnsamt för uppdraget som familjehem. Familjehemmen erfar ofta en hel del konflikter och osämja då det är många olika system och viljor som är inblandade. I studien tar familjehemmen upp att konflikter ofta är en av de främsta svårigheterna, där konflikter med de biologiska föräldrarna är den vanligaste förekommande men även konflikter mellan familjehemmet och socialtjänsten förekommer. Konflikterna kan ses som mer eller mindre temporära motgångar och svårigheter. Även svårigheter och motgångar kan utgöra utgångspunkt för riktat engagemang och intresse som i bästa fall alstrar energi som kan utgöra det inflöde och relationsskapande där sedan framgång föds då konflikterna retts ut (Payne, 2008). Familjehemmen beskriver vidare hur de arbetar med de biologiska föräldrarna för att det ska bli så bra som möjligt för barnet;

När det fungerar det är då man kan vinna framgång. Vi jobbar på bred front med att få med oss hela nätverket att alla ska vara välkomna och att alla ska känna att det här är bra för det här barnet och att vi ska göra ett förändringsarbete tillsammans.

Ett annat familjehem berättar att de försöker vara familjära och vänliga med de biologiska föräldrarna genom att bjuda in dem på middag och hitta på saker tillsammans så att föräldrarna upplever att familjehemmet inte är där för att ta över deras barn utan att de har ett ”delat föräldraskap” där de tillsammans ska göra det så bra som möjligt för barnet. Hedin (2015) belyser just detta hur ansvaret till att börja med ligger på familjehemmet, vilka genom att välkomna de biologiska föräldrarna kan möjliggöra ett så kallat ”delat föräldraskap”. Familjehemmen i studien menar även att vara tillmötesgående och lyhörd gör att deras kontakt fungerar bättre, samt att låta föräldrarna vara delaktiga i beslut och frågor kring barnet. Flera familjehem tar även upp att en vardaglig kontakt med föräldrarna, med exempelvis bilder eller sms som ger information om hur barnet har det, kan lugna många föräldrar. Detta ger en inkluderande känsla och kan bidra till att de biologiska föräldrarna har lättare att slappna av.

Avslutande diskussion

I detta avsnitt kommer inledningsvis en summering av resultatet att presenteras utifrån studiens frågeställningar. Därefter förs en diskussion kring resultat i förhållande till tidigare forskning. Vidare förs en diskussion kring teori- och metodologiska val. Slutligen redogörs för slutgiltiga kommentarer och implikationer för vidare forskning.

Summering av resultat

Studiens två första frågeställningar gällande hinder och möjligheter visade sig hänga ihop till stor del: Då de delar som familjehemsföräldrarna påtalade som viktiga för att en placering skulle fungera även ofta var det som familjehemmen upplevde var de främsta svårigheterna med uppdraget. Detta visar på vikten att hantera de svårigheter som familjehemmen upplever då det troligen kan bidra till att skapa mer framgång i familjehemmen om hindren undanröjs.

Resultatet från studien visade att ett välfungerande samarbete mellan samtliga parter så som familjehem, socialtjänst och den biologiska familjen var en stark framgångsfaktor.

Systemteorin var behjälplig att understryka detta då samtliga system påverkar varandra.

Fungerar inte en del i kedjan kan det orsaka att hela systemet rubbas (Payne, 2008).

En av de främsta *framgångsfaktorerna* som resultatet från studien visade var *ett fungerande samarbete med socialtjänsten*. Där *bra stöttning* och *regelbunden kontakt* framträdde som det mest betydelsefulla.

I uppdraget som familjehem ingår det att samarbeta med både socialtjänsten och de biologiska föräldrarna, vilket var något som i resultatet också framstod som betydelsefullt för att placeringen skulle fungera. Ett "*delat föräldraskap*", där de biologiska föräldrarna och familjehemmet arbetade tillsammans för att stötta upp bakom barnet framträdde som en viktig del för att uppdraget skulle fungera. Kunde familjehemmet få till stånd ett bra samarbete med de biologiska föräldrarna visade resultatet att chansen att placeringen skulle lyckas ökade. Resultatet visade hur samarbetet fungerade dels hade med hur *välkomnande* samt hur bra familjehemmet var på att *släppa in* och *dela med sig* av barnets vardag till de biologiska föräldrarna.

Ytterligare en *framgångsfaktor* som uppkom ur resultatet var familjehem med *lång erfarenhet* samt en *stark och stabil relation* till sin partner. Resultatet visade att dessa familjehem inte var i behov av eller saknade stöttning från socialtjänsten i lika stor utsträckning, då de löste det mesta själva inom systemet tillsammans med sin partner. Detta tyder på att system som kan *skapa synergi* är en framgångsfaktor. När systemet kan skapa energi inom systemet för att på så sätt bibehålla sig själva är det troligt att det bidrar till ett minskat behov av stöttning från systemen runt dem (Payne, 2008). Även ett *bra självförtroende* hos familjehemmet framkom ur resultatet som en trolig *framgångsfaktor* som också skulle kunna vara gynnsamt för de familjehemsplacerade barnen. Ett familjehem med ett bra självförtroende kan bidra till att systemet har ett *starkt systemförnuft* som i sin tur kan medföra att systemet är stabilt och kan förhålla sig till sig själv och sin omgivning (Moe, 1996). Detta kan bidra till att systemet i större mån kan reducera komplexitet och problematik så att det blir hanterbart. Resultat från studien visar även att familjehem med ett bra självförtroende i kombination med lång erfarenhet medförde att de i större mån *vågade ställa krav* och *stå på sig* när de inte tyckte lika som socialtjänsten eller de biologiska föräldrarna vilket var fördelaktigt för uppdraget. Dessa familjehem upplevdes även ha en *positivare inställning* till uppdraget.

Familjehemmen i studien hade erfarenhet av så kallade ”välfungerade placeringar” men ofta även av placeringar där det inte hade fungerat. De hinder och svårigheter som familjehemmen i studien upplevt skiljde sig åt, dock var det flera delar som var återkommande och som därmed utgjorde de främsta svårigheterna.

På samma sätt som samarbete med socialtjänsten ansågs vara en av framgångsfaktorerna, var detta även något som familjehemmen upplevde som en av de *främsta svårigheterna*.

Samarbetssvårigheterna med socialtjänsten handlade framförallt om *bristande regelbunden kontakt* samt *bristande stöttning*. Familjehemmen upplevde även ytterligare svårigheter med socialtjänsten. Många uppdrag ansågs *otydliga* och det var vanligt förekommande med *bristande information* kring det specifika barnet vilket familjehemmen upplevde som en försvårande del i uppdraget då de fick börja uppdraget i ”uppförsbacke” och själva försöka lista ut vad barnet varit med om och hur de skulle hantera barnets problematik.

En annan svårighet som resultatet visade var *kontakten med de biologiska föräldrarna*. Denna kontakt visade sig ofta vara orsak till problem och konflikter. Främst handlade det om att föräldrarna ofta har svårt att acceptera familjehemmet och placeringen, många gånger även i kombination med ett missbruk eller psykisk ohälsa. Även att parterna ofta hade olika syn på och åsikter om barnet uppkom som en svårighet. En bidragande del i detta var att socialtjänsten ofta brast i stöttningen till familjehemmen vid konflikter med de biologiska föräldrarna.

Ytterligare en svårighet som uppkom ur resultatet, var familjehemmets upplevelse av en *låg och maktlös position*. Svårigheten i sig handlade egentligen inte om att familjehemmen inte kunde besluta i frågor om barnet, utan yttrade sig framförallt i relation till socialtjänstens företrädare. De pekades ut att ibland agera dåliga lyssnare, då de ofta inte lyssnade på familjehemmet trots att familjehemmet i många fall kände barnet bäst. *Brister* som frånvaro av *fortbildning, professionell handledning och erkännande* bidrog även till skapandet av en känsla av en maktlös position för familjehemmen.

Från resultatet framkom även att familjehemmen upplevde en *frustration gentemot socialtjänsten* och hur de i vissa fall agerar eller i vissa fall väljer att inte agera. Detta kan antas handla om att familjehemmet endast ser situationer utifrån sin synvinkel vilket troligtvis kan bidra till en oförståelse för socialtjänstens hinder och förhållningssätt. Detta är troligtvis

på samma vis åt andra hållet, att socialtjänsten i många fall kan antas vara oförstående för familjehemmens synvinkel. Detta är något som systemteorin belyser att varje system tenderar att bara se ur sin egen synvinkel vilket medför svårigheter att förstå andra systems problematik och förhållningssätt (Moe, 1996). Ett mer öppet klimat för varandras arbete genom exempelvis kurser eller möten mellan parterna för att diskutera svårigheter som de möter och hur de på bästa sätt kan överkomma dem skulle troligtvis kunna bidra till en minskad frustration och problematik mellan systemen samt öka chansen för en fungerande samverkan.

Gällande den sista frågeställningen som behandlade vilka *strategier som familjehemmen tillämpade för att undvika motgångar* framgick av resultatet att *individuella lösningar* för det specifika barnet var en fungerande metod. Att *anpassa regler och rutiner* efter barnet samt låta barnet *växa in i familjen i sin takt* ansågs vara fungerande metoder. Även ett *lösningfokuserat arbete* där familjehemmet hade inställningen att de kan *lösa och klara mycket själva* tillsammans med sin partner *genom kommunikation* var också en framträdande strategi som familjehemmen använde sig av för att undvika motgångar.

Diskussion av relationen mellan resultat och tidigare forskning

En diskussion gällande vad som framkommit ur resultatet i förhållande till tidigare forskning kommer att föras i detta avsnitt.

Resultatet visade att många familjehem tar hand om barn med omfattande problematik, trots det är detta inget som familjehemmen uppger som en av de framträdande svårigheterna. En bidragande del i detta kan ha med att familjehemmen i studien ser på barnets problematik snarare som en utmaning än ett hinder. I tidigare forskning menar dock Berridge och Cleavers (1987) att anledningarna till sammanbrott i placeringar i de flesta fall har med barnets svåra problematik att göra. Detta stämmer inte överens med vad resultatet från denna studie visar då barnets problematik sällan verkade vara upphov till en så pass stor svårighet att familjehemmen säger upp uppdraget. Istället visar resultatet från denna studie att den ofta uteblivna stöttningen från socialtjänsten samt ett icke fungerande samarbete mellan familjehemmet, socialtjänsten och de biologiska föräldrarna är de främsta svårigheterna, och även anledningen till att några av familjehemmen funderat över eller valt att avsluta ett uppdrag. Andersson (1998) och Geiger et al., (2016) hävdar liknande detta att det finns ett

samband mellan att familjehemsföräldrar och de biologiska föräldrarna har en konfliktfylld kontakt och sammanbrott i placeringen.

Ett fungerande samarbete mellan de biologiska föräldrarna och familjehemmet visade också resultatet från denna studie ha en betydande del i hur uppdraget fungerar. Även i tidigare forskning ansåg man att ett fungerande samarbete är avgörande för framgång (Hedin, 2015; Andersson, 2009; Höjer, 2001; Buehler et al., 2006). Hedin (2015) menar att ansvaret till att börja med ligger på familjehemmet, som genom att vara välkomnande mot de biologiska föräldrarna kan möjliggöra ett fungerande samarbete. Resultatet från denna studie visade dock att familjehemmen upplevde en otydlighet kring hur detta samarbete skulle gå till samt att de inte var tillräckligt förberedda på hur de skulle tackla konflikter som uppstår i samarbetet med de biologiska föräldrarna. Detta var något som Triseliotis et al. (2000) även belyste, och menade att många familjehem kände sig oförberedda på hur de skulle hantera de biologiska föräldrarna främst på grund av bristande information gällande vad samarbetet skulle innehålla och hur det skulle genomföras. För att ett familjehem ska klara av samarbetssvårigheter och konflikter som visade sig vara ofta förekommande vid samarbete med de biologiska föräldrarna krävs det att socialtjänsten kan bistå med stöttning och handledning så att familjehemmet orkar med.

Resultatet från studien visade dock att samarbetet med socialtjänsten inte alltid fungerade önskvärt. Familjehemmen antydde att det fanns brister i stöttningen från socialtjänsten, vilket även flertalet studier i tidigare forskning påtalar är vanligt förekommande (Eliasson & Wikström, 2005; Brown & Bednar, 2006; Geiger et al., 2016; Geiger et al., 2017; Hedin, 2015; Rhodes et al., 2001). Familjehemmen i studien efterfrågade en mer regelbunden kontakt och bättre kommunikation. Geiger et al. (2017) menar att ett välfungerande samarbete med socialtjänsten påverkar placeringen och även familjehemmets inställning till uppdraget positivt. En regelbunden kontakt och god stöttning ansåg vara viktigt, vilket även familjehemmen i denna studie uppgav.

Vidare visade resultatet att en förutsättning för att en placering ska fungera är dels att samtliga i familjehemmet är överens om att barnet kan bo där samt att alla familjemedlemmar ”fungerar” med varandra. Det placerade barnets ålder visade sig även vara en viktig del för hur samspelet mellan barnen i familjen skulle fungera. Var barnen för nära varandra åldersmässigt fanns det en ökad risk för sammanbrott, vilket även tidigare forskning betonar

(Berridge & Cleavers, 1987). Resultatet från studien visar även att en viktig del för att placeringen ska fungera är att behandla alla barn i familjehemmet lika och inte göra någon skillnad på de biologiska barnen och de placerade barnen, detta betonar även Brown och Campell (2007) vara av vikt för att placeringen ska fungera.

I resultatet framkom även att det fanns en tendens till frustration för de andra systemen, troligtvis på grund av oförståelse och okunskap för de andra systemens ramar och problematik. Detta belyses även i tidigare forskning, att familjehemmen inte har fått tillräcklig kunskap om uppdraget samt att de har en svårighet att förstå och navigera i socialtjänstens system (Khoo & Skoog, 2014; Buehler et al., 2006). Geiger et al. (2016) hävdar att familjehemsföräldrar som hade vetskap om socialtjänstens hinder och problematik även hade större förståelse för att kommunikationen och återkopplingen kunde vara bristfällig från handläggaren.

Tidigare forskning belyser att barnens ofta svåra problematik eller traumatiska bakgrund gör att familjehemsföräldrarna måste vara skickliga och kompetenta och det medför vikten av utbildning innan uppdraget samt fortbildning under uppdragets gång (Buehler, et al., 2006; Geiger et al., 2016). Resultatet från studien visar liknande den tidigare forskningen att flera av familjehemmen erfarit uppdrag där barnen haft en omfattande problematik och där vårdbehovet varit stort. Familjehemmen i studien tycks alla uppleva att de inte erhållit tillräcklig utbildning och kunskap för att kunna ta sig an dessa barn utan de har fått lära sig det mesta på egen hand. För att familjehemmen ska kunna göra ett bra arbete med barnen behöver familjehemmen få en bättre förberedelse innan ett uppdrag genom bland annat utbildning och handledning. Även otydlighet och brist på information inför ett uppdrag visar resultatet i studien försvårat för familjehemmen. Socialtjänsten tycks inte uppge tillräcklig information till familjehemmen kring uppdraget och gällande barnet som ska placeras. Att familjehemmen får en mer genomgående utbildning och kunskap om att vara familjehem anser jag är något som behövs adderas inom familjehemsvården. De kurser och utbildning som erbjuds idag verkar inte var nog då det är tydligt att många av familjehemmen upplever en omfattande otydlighet kring uppdraget samt en okunskap i förhållande till främst de barn som placeras med svår problematik.

Betydelsen av teorival

Studiens resultat analyserades med hjälp av systemteorin. Systemteorin bidrog till en helhetssyn på familjehemsvården vilket var användbart för att analysera de hinder och möjligheter familjehemmen upplevde i arbetet. Teorin bidrog med en möjlighet till en beskrivning av hur olika system samverkar och påverkar varandra på ett komplext sätt vilket i sin tur bidrog till en förståelse för hur individerna till viss del samspelade med varandra. Att samverkan mellan samtliga parter visade sig i resultatet ha en så stor inverkan på uppdraget som familjehem gjorde att systemteorin var mycket behjälplig till att förstå och beskriva den problematik som familjehemmen upplevde med samverkan. Hade andra informanter intervjuats som gett ett annat resultat, där samarbetet inte var i fokus skulle det kunnat lett till att teorin inte varit lika behjälplig.

Begreppen som användes för att analysera materialet var användbara för att belysa och ge förståelse till hur olika delar hängde ihop, exempelvis bidrog begreppet systemförnuft till att visa på hur de olika systemens synsätt påverkade systemen.

Systemteorin har dock en del begränsningar då det till viss del skulle kunna ses som en förenkling av familjehemsvården att endast se på det som ett system. Att addera ytterligare en teori hade kunnat bidra till en djupare förståelse, framförallt gällande hur familjehemmen hanterar svårigheter och möjligheter med det placerade barnet. För att fördjupa speciellt studiens sista frågeställning hade eventuellt en teori som anknytningsteorin kunnat vara behjälplig och bidragit med ett psykologiskt resonemang gällande familjehemsföräldrarna och barnets relation.

Betydelsen av metodologiska val

Den valda metoden har med semistrukturerade intervjuerna givit ett omfattande material med skildrande beskrivningar av att vara familjehem vilket skapat en djupare förståelse för familjehemmens livssituation. Att studien genomfördes med hjälp av intervjuer innebar att det var familjehemsföräldrarnas egna beskrivningar och upplevelser som analyserades i resultatet. För att ytterligare undersöka hur familjehemmen var verksamma och vilka hinder och möjligheter de stöter på hade en kombination av observation- samt intervjustudie varit intressant. Dock var det för denna omfattning av studie och av etiska skäl inte möjligt att genomföra. Syftet med denna studie var dock att urskilja familjehemmens olika uppfattningar vilket bäst görs genom samtal i form av en intervju. Den semistrukturerade intervjuformen

som valdes var behjälplig på så vis att den gav utrymme för flexibilitet i intervjun då jag lät informantens svar styra intervjun. Om något ämne kom upp som verkade intressant för studien kunde detta utforskas vidare genom följdfrågor. Intervjuguiden som skapades inför intervjuerna var löst utformad på så vis att den innehöll tre teman som intervjun skulle utgå från och frågorna därtill användes endast som stöd. Angående studiens tillförlitlighet kan intervjuguiden ses som en bidragande del då det gjorde att samtliga intervjuer utgick och berörde temana som utformats för att besvara studiens syfte.

En svårighet med den semistrukturerade intervjumetoden som användes var att hålla fokus på de teman studien ämnade beröra och samtidigt låta informanterna prata fritt utan att komma allt för långt bort från ämnet. Flertalet av intervjuerna pågick betydligt längre än planerat då informanterna hade mycket att säga. Detta bidrog troligtvis positivt till studien då materialet blev mer omfattande. Det insamlade materialet bearbetades sedan med en tematisk analysmetod. Metodvalet innebar att materialet kategoriserades och kodades för att sedan utforma teman som hade relevans för studien. Analysmetoden bidrog till att sälla bort det som inte ämnade tillhöra denna studie för att ta fasta på det mest relevanta. Denna gallring innebar dock att vissa intressanta delar som uppkom i materialet behövde sällas bort.

Studien utgick från en hermeneutisk ansats vilket bidrog till att jag lät texten tala istället för att granska den, vilket stämde väl överens med vad studien även ämnade göra. Hermeneutiken kan även anses ha bidragit till en större medvetenhet kring objektivitet, då hermeneutiken är tydlig med att forskaren inte kan vara objektiv då vi inte kan komma ifrån våra egna föreställningar och tolkningar.

Studiens frågeställningar anser författaren har kunnat besvarats på ett tillfredställande sätt med hjälp av den använda metoden. Därmed anses undersökningen ha lyckats mäta det den syftade mäta, vilket stärker studiens giltighet. De resultat och slutsatser som gjorts kan endast gälla för dessa informanter och är inte generaliserbart för familjehem i det stora hela, för det krävs en mer omfattande studie och större mängd informanter. Dock kan resultat från studien troligtvis bidra med igenkännsel och överförbarhet inom familjehemsvården vilket har ett värde i sig. Trots relativt få informanter var upplevelsen att de många gånger upplevde samma hinder och möjligheter vilket på ett vis kan visa på gemensamma mönster i resultatet.

Slutkommentarer och implikationer för vidare forskning

I denna studie har familjehemsföräldrarnas situation uppmärksammats vilket har gett en inblick i hur det är att vara familjehem. Fungerar inte samarbetet mellan parterna är det stor risk att placeringen inte fungerar. Det blir därför viktigt att lägga fokus på och rikta resurser till att få det att fungera. Att utbildas och ges information, att bjudas in till gemensamma tillfällen för öppna diskussioner om problematik med samarbete mellan samtliga parter skulle troligtvis bidra till större förståelse och tolerans mellan parterna. De brister och svårigheter som familjehemmen påtalar ligger delvis utanför enskilda handläggares befogenheter och ska snarare ses som resultat av politiska beslut på olika nivåer. Detta då mycket av problematiken som familjehemmen påtalar är kopplat till ekonomi och resurser. För att socialtjänsten ska kunna erbjuda exempelvis en mer omfattande och regelbunden stöttning till familjehemmen krävs troligen färre ärenden per handläggare för att göra detta möjligt.

Samtidigt som den här studien lyfter fram betydelsen av att visa intresse för framgångsfaktorer krävs också att de motgångar familjehemmen brottas med hanteras parallellt. I en framtida studie skulle det vara intressant att vända på problematiken så att socialsekreterarens agerande kommer i fokus. En fråga som behöver ytterligare belysas är vad socialsekreterare gör när familjehem å ena sidan påtalar brister och motgångar och å andra sidan söker bekräftelse på att det de gör i relation till det placerade barnet är ”rätt”. Det skulle även vara intressant att titta närmre på vilka kvalitéer och omständigheter som familjehemmen bör ha för att en placering ska fungera bra.

Sammanfattningsvis kan en konstatera att trots den forskning och kunskap som finns på området idag fortsätter det att ske en stor mängd sammanbrott och avbrott vid placeringar vilket visar att det är av vikt att fortsätta forska vidare på ämnet för att vidare ta reda på hur man ska göra för att minska risken för sammanbrott och en svajig uppväxt för dessa redan utsatta barn.

Referenslista

Andersson, G. (1998). Children in permanent foster care in Sweden. *Child and Family Social Work*, 4, pp 175-186. DOI: 10.1046/j.1365-2206.1999.00119.x

Andersson, G. (2009). Foster children: A longitudinal study of placements and family relationships. *International Journal of Social Welfare*, 18(1), 13-26. doi:10.1111/j.1468-2397.2008.00570.x

Berridge, D. & Cleaver, H. (1987) *Foster Home Breakdown*. Oxford: Blackwell.

Bertalanffy, L. v. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*. New York: Braziller.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3 (2). Pp. 77-101, 1478-0887. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Brown, J. D., & Bednar, L. M. (2006). Foster parent perceptions of placement breakdown. *Children and Youth Services Review*, 28(12), 1497-1511. doi:10.1016/j.childyouth.2006.03.004

Brown, J. D., & Campbell, M. (2007). Foster parent perceptions of placement success. *Children and Youth Services Review*, 29(8), 1010-1020. doi:10.1016/j.childyouth.2007.02.002

Buehler, C., Rhodes, K. W., Orme, J. G., & Cuddeback, G. (2006). The potential for successful family foster care: Conceptualizing competency domains for foster parents. *Child Welfare*, 85(3), 523-58. Hämtad den 3 april, från <http://ezproxy.its.uu.se/login?url=http://search.proquest.com.ezproxy.its.uu.se/docview/213808895?accountid=14715>

Eliasson, B., Wikström, P. (2005) *Att vara familjehem, kontaktfamilj och kontaktperson i Östra Norrbotten: En beskrivande studie av kontakten och mötet med socialtjänsten*. (Rapport, FOU-Norrbotten, Arbetsvetenskap, Luleå tekniska universitet, & Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle. Hämtad den 5 april, från <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:996248/FULLTEXT01.pdf>

Fredriksson, A., & Kakuli, A. (2011). *Ett annat hemma: Om samhällets ansvar för placerade barn* (1. uppl. ed.). Stockholm: Gothia.

Geiger, J. M., Piel, M. H., Lietz, C. A., & Julien-Chinn, F. (2016). Empathy as an essential foundation to successful foster parenting. *Journal of Child and Family Studies*, 25(12), 3771-3779. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.its.uu.se/10.1007/s10826-016-0529-z>

Geiger, J. M., Piel, M. H., & Julien-Chinn, F. (2017). Improving relationships in child welfare practice: Perspectives of foster care providers. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 34(1), 23-33. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.its.uu.se/10.1007/s10560-016-0471-3>

Hedin, L. (2015). Good relations between foster parents and birth parents: A swedish study of practices promoting successful cooperation in everyday life. Örebro universitet, &

Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete. *Child Care in Practice*, 21(2), 177-191. doi:10.1080/13575279.2015.1005574

Howell, K. E. (2013). *An introduction to the philosophy of methodology*. London; Los Angeles: SAGE.

Höjer, I. (2001): *Fosterfamiljens inre liv*. Avhandling, Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete. ISBN: 9789186796310, 9186796313

Höjer, I. (2004). What happens in the foster family? A study of fostering relationships in Sweden. *Adoption & Fostering Journal*, 28(1), 38-48. doi:10.1177/030857590402800106

Khoo, E., & Skoog, V. (2014). The road to placement breakdown: Foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. *Qualitative Social Work*, 13(2), 255-269. doi:10.1177/1473325012474017

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3. [rev.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Moe, S. (1996). *Sociologisk betraktelse. En introduktion till systemteori*. Lund: Studentlitteratur.

Oke, N., Rostill-Brookes, H., & Larkin, M. (2013). Against the odds: Foster carers' perceptions of family, commitment and belonging in successful placements. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 18(1), 7-24. <https://doi.org/10.1177/1359104511426398>

Oosterman, M., Schuengel, C., Wim Slot, N., Bullens, R. A. R., & Doreleijers, T. A. H. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53-76. doi:10.1016/j.childyouth.2006.07.003

Padgett, D. (2008). *Qualitative methods in social work research* (2.th ed.). Los Angeles, Calif: Sage Publications.

Payne, M. (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur.

Prop. 2012/13:10. *Stärkt stöd och skydd för barn och unga*. Hämtad den 15 april, från <http://www.regeringen.se/contentassets/f7e82abb03ed47489a5d2541a436fa2e/starkt-stod-och-skydd-for-barn-och-unga-prop.-20121310>

Rhodes, K. W., Orme, J. G., & Buehler, C. (2001). A comparison of family foster parents who quit, consider quitting, and plan to continue fostering. *The Social Service Review*, 75(1), 84-114. Hämtad den 3 april, från <http://ezproxy.its.uu.se/login?url=http://search.proquest.com.ezproxy.its.uu.se/docview/195708589?accountid=14715>

Schojdt, B., & Egeland, T. A. (1994). *Från systemteori till familjeterapi*. Lund: Studentlitteratur

Sinclair, I., & Wilson, K. (2003). Matches and mismatches: The contribution of carers and children to the success of foster placements. *The British Journal of Social Work*, 33(7), 871-884. doi:10.1093/bjsw/33.7.871

Socialstyrelsen. (2012). *Barn och unga i familjehem och HVB. Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter*. Västerås: Edita Västra Aros AB.

Socialstyrelsen. (2013). *Ett hem att växa i: Familjehemmets bok: Grundutbildning för jour- och familjehem*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2016) *Individ- och familjeomsorg. Lägesrapport 2016*. Hämtad 15 april, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20080/2016-2-22.pdf>

SFS 1990:52. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad 20 april 2017, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-199052-med-sarskilda-bestammelser-om-vard_sfs-1990-52

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad 3 maj 2017, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

SFS 2001:937. *Socialtjänstförordning*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad 20 april, 2017, från https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/dokument/svenskforfattningssamling/socialtjanstforordning-2001937_sfs-2001-937

SOU 2011:61. *Vanvård i social barnavård. Slutrapport*. Hämtad den 3 april, från <http://www.regeringen.se/contentassets/e568dc8c155d4a599a4a9177e839b3f5/vanvard-i-social-barnavard---slutrapport-sou-201161>

Triseliotis J., Borland M. & Hill, M. (2000). *Delivering Foster Care*. London, British Agencies for Adoption and Fostering. ISBN: 1873868 80 4

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad den 3 april, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vinnerljung, B., Sallnäs, M., & Berlin, M. (2014). Placement breakdowns in long-term foster care - a regional swedish study: Long-term foster care breakdown. *Child & Family Social Work*, 22(1), 15–25. doi:10.1111/cfs.12189

Ödman, P. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande: Hermeneutik i teori och praktik* (2., [omarb.] uppl. ed.). Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Öquist, O. (1992). *Systemteori i praktiken: Systemteorins tillämpning inom utbildning, vård, socialt arbete*. Stockholm: Gothia.

Bilaga 1, Informationsbrev

Uppsala Universitet,
Sociologiska institutionen,
Socionomprogrammet

En förfrågan om deltagande i studie

Jag är en socionomstudent som nu skall påbörja mitt examensarbete på 15 högskolepoäng vid Sociologiska institutionen vid Uppsala Universitet. I examensarbetet är jag intresserad av att undersöka vilka faktorer som gör att vissa placeringar fungerar och vilka motgångar familjehemsföräldrarna stöter på i sitt uppdrag som familjehem samt vilka strategier de tillämpar för att undvika motgångar. Genom denna studie hoppas jag kunna utveckla kunskaper om familjehemsvården ur familjehemsföräldrarnas perspektiv.

Intervjuer med familjehemmen kommer att göras mellan v.14–17 beroende på när informanterna är tillgängliga. Jag planerar att intervjua 5–6 familjehem som har erfarenhet av en eller flera välfungerande placeringar. Dessa intervjuer kommer pågå ca 45–60 min och spelas in på band.

Deltagandet är naturligtvis frivilligt och kan när som helst utan särskild förklaring avbrytas. Det insamlade materialet kommer att förvaras så att endast jag och handledare kommer åt det under arbetets gång. Materialet kommer även att avidentifieras och särskilt samtycke kommer att inhämtas från samtliga inblandade personer.

Med vänliga hälsningar
Jenny Håland
Uppsala den XXX

Kontaktuppgifter:
Mobil: XXX
Mail: XXXX

Handledare: Susanne Gustafsson

Bilaga 2, Intervjuguide

Inledning:

Kort presentation av syftet med uppsatsen.

Skulle du kunna berätta hur det gick till när du/ni blev familjehem?

Kan du beskriva hur första tiden som familjehem var?

Möjligheter

Om du skulle försöka sätta ord på, vad som kan ha gjort att placeringen har fungerat bra?

Kan du berätta om någon händelse när du kände att detta är det som gör att jag vill fortsätta vara familjehem?

Om du skulle ge tips och råd till ett familjehem som ska ta emot sin första placering, vad skulle det vara?

Vad skulle du säga är dom viktigaste erfarenheter som du samlat på dig under uppdraget/uppdragen som familjehem?

Berätta om en händelse när du tyckte samarbetet med socialtjänsten fungerade bra?

Berätta om en händelse när du tyckte samarbetet med barnets närstående fungerade bra?

Svårigheter/utmaningar

Berätta om utmaningar och svårigheter du upplevt som familjehem?

Kan du minnas någon händelse där det uppstod ett problem/svårighet och hur du tacklade det?

Finns det något som du uppmärksammat som brister, som skulle behöva förbättras inom familjehemsvården?

Berätta om en händelse när du tycker samarbetet med socialtjänsten fungerade dåligt?

Berätta om en händelse när du tycker samarbetet med barnets närstående fungerade dåligt/försvårade ert uppdrag?

Erfarenheter av uppdraget

Vad skulle du säga att uppdraget som familjehem har gett dig?

Vad är en lyckad placering/välfungerad placering för dig? Hur skulle du beskriva det?